

Fragmenty
z histórie vzniku a 60. ročného pôsobenia Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva v Nitre

Ing. Mária Chudovanová a kol
(2012)

Príhovor regionálnej hygieničky

Vážené kolegyně, vážení kolegovia

Historiaesttestistorum, lux veritas, vitamemoriae, magistra vitae, nuntiavelustatis – história je svedectvom času, svetlom pravdy, život pamäti, učiteľka života, zvestovateľka dávnych dôb. Berúc do úvahy tieto Cicerove slová si v tomto roku verejné zdravotníctvo pripomína okrúhle jubileum – 60 rokov od prijatia zákona č. 4/1952 Zb. o hygienickej a protiepidemickej starostlivosti. Prijatím tohto zákona zo dňa 28.3.1952 boli ustanovené okresné a krajské hygienické stanice a orgány hygienickej služby. Tie sa počas 60-ročnej histórie transformovali až po dnešné úrady verejného zdravotníctva. Počas jednotlivých období na hygienu v Nitre pracovalo cez stovku zamestnancov. Boli to lekári, asistenti hygienickej služby, verejní zdravotníci, iní pracovníci v zdravotníctve – odborníci v environmentálnej a právnej problematike, špecialisti na vodu, výživu, hluk, vibrácie, chemické látky ... a iné determinanty zdravia. Nevyhnutnosťou boli a sú aj činnosti pracovníkov, ktorí sú zodpovední za prevádzku zariadenia.

Myslím si, že „naša hygiena sa môže hrdiť“ titulom plnohodnotného úradu verejného zdravotníctva, pretože Vašimi aktivitami zabezpečujete dosah do každej rodiny, kolektívu, obce, prevádzky s možnosťou ihneď presadzovať štátny záujem na odstránení zdravotného rizika a ochrany zdravia obyvateľstva.

Chcela by som oceniť poslanie Vašej práce, ktorým je zabezpečovanie ochrany a zdravia našich občanov. Každý z Vás prispel a prispieva nejakou tou čiastkou a spolu dokopy preukazujete pozoruhodné výsledky za ktoré Vám vyslovujem svoje poďakovanie.

MUDr. Mgr. Katarína Tináková, MPH, MHA
regionálna hygienička

Definícia verejného zdravotníctva:

„ Je veda a umenie ako predchádzať chorobám, predlžovať život a podporovať zdravie a pohodu prostredníctvom organizovaného úsilia spoločnosti (komunity) v ozdravovaní prostredia, zvládání prenosných infekcií, organizovaní lekárskeho, zdravotníckeho služieb v záujme včasnej diagnózy a prevencie chorôb, vzdelávania jednotlivcov v osobnom zdraví a tvorbe takého sociálneho mechanizmu, ktorý zabezpečí pre každého jednotlivca podmienky, aby mohol žiť adekvátne na udržanie a zlepšenie svojho zdravia „

Charles –Edward Amory Winslow (1920)

HYGIEA

starogrécka bohyňa čistoty
a zdravia.

- Je dcérou Asklepia. Považuje sa za patrónku lekárnikov. Z jej mena pochádza moderné slovo hygiena. Jej sestra Panakeia je bohyňa lekárstva a čarodejníctva.
- Hippokratova prísaha sa začína prísahou na Hygieiu.
- Zobrazuje sa s miskou a hadom, ktorý omotáva jej telo a je symbolom liečenia. Dalším symbolom je miska, z ktorej had pije alebo roh plný ovocia.

Zdravotníctvo na Nitriansku – historický prehľad

Z histórie ľudskej spoločnosti poznáme, že každá spoločnosť sa svojim spôsobom zaujímala o zdravie obyvateľstva a vytvárala podmienky na jeho ochranu.

Pri pohľade na históriu nitrianskeho zdravotníctva je potrebné hneď v úvode zdôrazniť že nezaostáva za dejinnou hodnotou tohto slávneho mesta, ba ju obsahovo dopĺňa. Je mimoriadne cennou hodnotou aj pre históriu medicíny a zdravotníctva na Slovensku. Táto história vychádza z toho, čo sa odohrávalo priam od ranných dôb osídlenia tejto oblasti, v hľadaní a nachádzaní spôsobov, prostriedkov a opatrení na dokonalejšiu ochranu zdravia človeka.

Počiatky dejín medicíny a zdravotníctva siahajú prakticky do predpočiatkov jestvovania človeka. Ešte v staršej dobe kamennej v období paleolitu sa objavili aj v údolnom podhorí v oblasti dolnej Nitry prví ľudia. S ich príchodom začínajú aj vlastné dejiny rozvíjania boja s chorobami predstavené prvotnými prírodnými liečiteľstvami – uplatňovalo sa kolektívne. Rozvíja sa i nová podoba liečenia nazvaná magicko – kultová. Vychádzala z iracionálnych predstáv človeka o nadprirodzených silách, duchoch – vytvorila sa profesia mágov a kúzelníkov.

Ďalší boli liečitelia v starobronzovej – nitrianskej kultúre, maďarovskej a lužickej. V 4-3 storočí pred našim letopočtom osídľujú sa na nitriansku Kelti, ktorí miešali prírodné liečiteľstvo s kultovým. V 2.storočí nášho letopočtu príchodom Rimanov poznáme už vyspelý zdravotnícky systém a medicínu – vojenské nemocnice – valetudinária. Piate storočie je dobou, v ktorej Ponitrie osídľujú Slovieni, Slovania. U Slovanov sa využívajú prírodné zdroje najmä rastliny a med. Priemerný vek našich slovanských predkov bol nízky, ohraničoval sa 24 rokmi. Trápili ich najmä zápalové choroby kostí, kĺbov a kože. Podľa písomných dokladov Iona Jakuba arabského kupca zo 7.storočia trpeli najmä na vredey a ružu. Úlohu lekárov u našich predkov plnili zväčša ženy bylinkárky, mastičkárky a iba zriedka vedmy využívajúce kúzla. O schopnostiach hľadať a nachádzať hojivé sily prírody u našich predkov svedčí aj pomenovanie mnohých rastlín priliehavými funkčnými názvami – kostihoj, skorocel a pod.

Na pozvanie uhorských kráľov prichádza koncom 11. storočia do Nitry mníšsky rád Benediktínov, ktorý mal aj liečiteľské poslanie. Zakladajú sa prvé zdravotnícke zariadenia typu Hospitála, útulky pre chorých a pútnikov. Existenciu rádu potvrdzuje aj listina kráľa Bélu III. z roku 1183. Nitriansky hospital zohral významnú úlohu v dobe 5. krížovej výpravy do Palestíny, ktorú organizoval v roku 1217 kráľ Ondrej II. , zriadené boli aj osobitné útulky tzv. leprozária vzhľadom na rozširovanie lepry malomocenstva. Takéto zariadenia existovali aj v Nitre . V 11. storočí vzniká aj kláštorná lekáreň na báze prírodných zdrojov. V roku 1345 zasiahla Nitru a okolie ťažká pandémia moru. V 16. a 17.storočí dobové zdravotnícke pomery charakterizujú v Nitre a v celej

stolici výskyt rôznych epidémií. Popri moru sa objavili pravé kiahne, osýpky, zimnica – malária, ktoré boli dôsledkom biedy, hladu v súvislosti s vojnami a plienením. Prvýkrát sa o tieto vážne zdravotné problémy zaujímajú stoličné úrady, Z roku 1587 sa zachovala správa o jestvovaní lekárne v Nitre a významný je údaj o jestvovaní zdravotníckeho útulku – xenodóchia, ktorý dal zriadiť v r. 1672 vicepalatín Valent Sente pre 12 pacientov. V 17. storočí vynikol v snahe pre boj proti epidémiám Leopold Kollonich – vydal aj osobitný tzv. morový poriadok. V roku 1710 po Rákociho povstaní zasiahla i Nitru ďalšia vážna morová epidémia, ktorá si vyžiadala 400 ľudských obetí, čo znamenalo tretinovú smrteľnú stratu obyvateľov pre mesto prakticky najväčšiu v dejinách nitrianskeho zdravotníctva v súvisí s úmrtnosťou na nákazlivé choroby. Aj ďalší útok moru v roku 1739 znamenal vymretie štvrtiny obyvateľstva Nitry.

Prvým významnejším krokom k úprave zdravotníctva a jeho uplatňovania bolo v roku 1733 zavedenie funkcie župného lekára. Tento mal zaviesť do praxe účinné opatrenia proti nákazám. Prvým župným lekárom bol Dr. Ján Krommer a po ňom Arnold Steiner. V roku 1764 vtedajší župný lekár Dionýz Rosenzweig podal stoličnej kongregácii správu, že v župe pracujú 4 lekári, 33 ránhojičov – chirurgov, 2 pôrodné baby. Treba uviesť, že vtedajšia Nitrianska stolica neskôr župa, patrila medzi najrozsiahlejšie na území Slovenska. V roku 1765 nariadením Nitrianska stolica zakázala prax potulných chirurgov felčiarov.

V roku 1770 Mária Terézia na základe návrhu svojho osobného lekára Gergarda von Swietena vydala zdravotnícky zákon – Generalo normativum sanitatis / Hlavné pravidlá zdravia / ktorý bol prvým svojho druhu v krajine aj u nás. V tom istom roku otvorila v Trnave prvú lekársku fakultu na území Uhorska, zároveň tiež prvú na Slovensku. Zasiahla významne do rozvoja zdravotníctva v Uhorsku – pomohla rozšíriť rady lekárov na našom území. Tereziánsky zákon prispel k rozvoju zdravotníctva aj v Nitre. Zameral sa hlavne na boj s nákazami a na úpravy v organizácii zdravotníctva. Mal svoje rozhodujúce poslanie práve v uplatňovaní prísnejších hygienických zásad. Tieto potom stolice rozpracovali na svoje podmienky. V roku 1772 bol vymenovaný prvý nitriansky župný chirurg a b r. 1792 bola založená prvá slovenská kultúrna spoločnosť – Slovenské učené tovarišstvo, ktorej zakladateľom bol aj Anton Bernolák. Do týchto nových prúdov prispela i Nitra a jej lekári. Jeho prvá pobočka zvaná Pobočný stánok bola založená v Nitre s počtom 46 členov na čom mal zásluhu Ján Andrej Capovský a jeho pokračovateľom bol nitriansky lekár Ján Biacovský. Jeho pôsobenie trvalo až do štúrovského obdobia.

. V roku 1811 sa spomína rozsiahla epidémia čiernych kiahní, počas ktorej župný lekár Leopold Windisch vydal cestou stoličného úradu nariadenie zaočkovať všetky deti.

Na pôde Nitrianskej stolice jestvovali na počiatku 19. storočia len vojenské nemocnice hospitálneho typu a to v Kláštore u Piaristov, vo Františkánskom kláštore, v Mestskom dome a v škole. V roku 1809 jestvovali vojenské špitále

v Sládečkovciach, Svätoplukove, Ivanke pri Nitre a v Čeladiciach. Významným bol rok 1824, kedy 9.novembra bol daný podnet na založenie Župnej nemocnice, ktorou sa začala história Nitrianskej nemocnice.

V priebehu 19.storočia nastúpila ďalšia nákazlivá choroba cholera, ktorá v 3 najväčších vlnách 1831, 1855 a 1871 –73 .postihla takmer tretinu obyvateľstva s vysokou úmrtnosťou. Podľa správy župného lekára Jána Biacovského v roku 1831 v 402 obciach stolice ochorelo na cholera 45 278 obyvateľov, z nich zomrelo 22 316 ľudí to znamená 49,2 % úmrtnosť.

Epidémia cholery, ktorá v r. 1831 prebehla nielen Európou, Uhorskom ale aj Nitrianskom bola prvou a najťažšou epidémiou na ktorú doplatil životom aj župný lekár Samuel Biel. Vyššie spomínaný župný lekár Biacovský vydal významné inštrukcie – rady ako sa vystríhať cholere a ako ju liečiť v 4 jazykoch. Na liečenie chorých sa zriaďovali cholerové špitále – na Andrášku, na Mierovom námestí, na Martinku a na Prachárni. V roku 1855 sa takýto špitál zriadil aj pri Tureckej bráne a o rok neskôr pri parnom mlyne. Pri epidémiách stoličná rada zriaďovala cholerové komisie pod vedením župných lekárov . Všetky druhy epidémií pramenili zo zlých hygienických pomerov. V snahe pomôcť individuálnej hygiene v roku 1839 v Nitre bol otvorený prvý verejný kúpeľ o čo sa zaslúžil Ján Priller a onedlho aj sprchový kúpeľ, ktorý vybudoval lekár František Scherer.

Kým v 18.storočí patrili župní lekári ku druhoradým štátnym zamestnancom vydaním nového zdravotného zákona v Uhorsku z roku 1876 získali na spoločenskej úcte. Ich úlohou bolo podávať každoročne podrobné správy o zdravotnom stave obyvateľstva a zdravotníctva v župe. Tieto správy – posledná z roku 1916 umožňujú podrobnejšie sledovať vývoj starostlivosti o zdravie občanov aj v Nitrianskej župe. Z takýchto údajov správ okrem iného sa dozvedáme, že v 70 a 80 rokoch prebiehali na Nitriansku aj týfusové epidémie. V roku 1883 na jednu z nich doplatil životom aj mladý lekár Nitrianskej nemocnice Štefan Huszár. Dost' starostí priniesla tiež besnota preto sa v Nitre zriadila funkcia šarhov a v roku 1870 aj prehliadačov mäsa na mestských jatkách.

Zachovali sa podrobné zdravotnícke údaje 80 rokov 19.storočia, kedy v Nitrianskej župe s rozlohou 5 725 km² žilo 370 099 obyvateľov, z toho 273 548 Slovákov. Pôrodnosť na 1000 obyvateľov bola 47 a úmrtnosť 43, čo predstavovalo najvyššie relácie zo všetkých slovenských žúp. Zarážajúca je aj relatívne najvyššia hodnota detskej úmrtnosti práve v Nitrianskej župe, do 5 rokov od narodenia zomieralo z 1000 narodených 532 detí, teda viac ako polovica. Najčastejšou príčinou úmrtnosti u dospelých bola tuberkulóza 12,32 %, u detí kŕče 10,36 % a vrodená slabosť 10,08 %. I tieto údaje osvetľujú dobové zdravotné problémy ľudu na Nitriansku.

Z 19.storočia sa zachovali správy o prvých zubných lekároch a osobitnú kategóriu tvorili pôrodné baby, ktoré získavali vzdelanie v Pešti, Bratislave a od

r. 1902 aj v Nitre. Mesto venovalo pozornosť práci dojok – bolo vydané v roku 1874 mestské nariadenie.

Osobitnou ozdobou dejín medicíny a zdravotníctva v sledovanom období bolo založenie a činnosť Lekársko – lekárnického spolku župy Nitrianskej v roku 1860. Na jeho vytvorení mal najväčší podiel Jozef Nagy – Chrenoczy. Oživujúco pre prácu spolku zapôsobil aj príchod lekára Františka Biringera do Nitry v roku 1884, ktorý redigoval Lekársko – lekárnické správy vydávané spolkom až do roku 1895.

Z dejín zdravotníctva nemožno vynechať ani rozvoj lekární v Nitre. Prvá lekáreň jestvujúca od počiatku 18.storočia sa spomína v roku 1832, druhá u Zlatého slona jestvovala v roku 1724 a tretia u Zlatého leva na Párovciach z roku 1896.

Po vzniku Československej republiky sa zdravotné pomery obyvateľstva začali postupne zlepšovať, čo sa prejavilo poklesom dojčenskej a detskej úmrtnosti a znižovaním počtu epidémií. V roku 1919 však nevynechala ani Nitru epidémia španielskej chrípky, ktorá postihla tretinu obyvateľstva a mala vyše 25 % úmrtnosť. V roku 1927 prebehla mestom a krajom vážna epidémia brušného týfusu, ktorá sa zopakovala ako dôsledok vojnových udalostí v roku 1945 ako i nedostatkov v riešení odkanalizovania a zásobovania vodou.

V oblasti organizácie zdravotníctva v okrese sa hneď v r. 1919 zriadil úrad okresného lekára, ktorý zastával Dr. Otakar Mikš a neskôr Dr. Rudolf Turček. Rozvoj zdravotníctva v Nitre a nitrianskej župe, ktorá trvala do r. 1928 kedy územnou reorganizáciou došlo k zriadeniu okresov je spätý s vývojom Nitrianskej nemocnice, ktorá sa v r. 1928 stala Krajinskou verejnou nemocnicou. Postupne boli zriaďované zdravotnícke zariadenia a to v roku 1948 v obci Horné Lefantovce Liečebňa pre tbc a pľúcne choroby, v roku 1951 bol vybudovaný Dojčenský ústav a v roku 1953 v rámci uplatňovania zdravotníckeho zákona sa zriadila Poliklinika. V tom istom roku bola zriadená Liečebňa pre tbc a pľúcne choroby v Nitre na Zobore. V roku 1949 sa uviedlo krajské zriadenie, v Nitre bol v rámci KNV vytvorený zdravotný referát, ktorý viedol MUDr. Pavol Greguška. V roku 1957 bola založená v obci Veľké Zálužie Psychiatrická liečebňa a v roku 1969 uznesením rady Zsl. krajského výboru sa stala Nitrianska nemocnica súčasťou Nemocnice s poliklinikou III. typu.

Významnou udalosťou v rozširovaní výchovy zdravotných a sociálnych pracovníc bolo otvorenie župnej rodinnej školy v Nitre, ktorá sa neskôr stala Štátnou vyššou sociálnou a nakoniec dnešnou Strednou zdravotníckou školou. V roku 1946 bola zriadená 10-mesačná ošetrovateľská škola.

V roku 1926 sa v zmysle zákona o povinnom nemocenskom poistení zriadila v Nitre Okresná nemocenská poisťovňa. Jej predchodcom bola okresná pokladnica z roku 1904. Zabezpečovala odborné vyšetrenia cestou zmluvných odborných lekárov. Pribudli tiež ďalšie lekárne u Svätého Martina a v roku 1931 U hviezdy.

V roku 1931 sa zriadil v Nitre spolok Okresná starostlivosť o mládež, ktorý prevzal pod Červeného kríža poradňu pre matky a deti. Ďalšie sa zriadili v obci Mojmírovce, Veľké Zálužie, Zbehy a Výčapy-Opatovce. V roku 1934 sa otvorila prenatálna poradňa a Okresný detský domov.

Zásluhou Dr. Ivana Stodolu vznikol Štátny zdravotný ústav, ktorý plnil významné poslanie v zavádzaní metód preventívnej medicíny a jeho činnosťou sa kladli základy preventívnych lekárskeho odborov na Slovensku – mikrobiológie, epidemiológie a hygieny.

Pri spracovaní fragmentov z histórie nášho úradu sme nadviazali na spracovaný historický prehľad o vývoji zdravotníctva a teda aj hygieny na Nitriansku,

Významnými medzníkmi v živote hygienickej služby boli výročia jej vzniku, kedy bola naša práca hodnotená a u viacerých kolegov aj ocenená pamätnými medailami a čestnými uznaniami. V spomienkach pracovníkov asi zostanú 20, 30. a 50. výročie vzniku hygienickej služby a prijatia zákona č. 4/1952 Zb. o hygienickej a protiepidemickej starostlivosti, ktorý stanovil úlohy a ciele na úseku ochrany zdravia ľudí. Pri týchto výročiach sa vždy na chvíľu zastavil čas a spomínalo sa na to čím hygienická služba prešla a čo za tieto obdobia dosiahla. Nezabudnuteľné určite bude najmä posledné 50. výročie v roku 2002, kedy sa uskutočnilo slávnostné zhromaždenie pracovníkov regionálnych úradov veľkej rodiny hygienikov na úrovni kraja v priestoroch Divadla Andreja Bagara v našej starobylej Nitre. Stretnutie bolo veľmi príjemné, obohatené o udelenie vyznamenaní tých najlepších z našich radov, hodnotný kultúrny program a slávnostnú recepciu. V slávnostnom príhovore riaditeľa MUDr. Miroslava Machatu boli spomenuté niektoré významné medzníky v histórii hygienickej služby a dosiahnuté výsledky.

Aká je teda história nášho úradu a akým smerom sa dnes už za viac ako 60 rokov rozvíjal? Na tieto otázky sme hľadali a našli odpoveď pri stretnutí s bývalými riaditeľmi a vedúcimi pracovníkmi ako i ďalšími staršími kolegami, ktorí sú už na dôchodku ale i tými ešte aktívnymi. Spolu s nimi sme načreli do histórie nášho úradu - jeho vzniku, pôsobenia v regióne a na tých, ktorí ju začali písať ako i tých ktorí sa podieľali na jej rozvoji a dosiahnutých výsledkoch.

Z nasledovného chronologického prehľadu mien mestských, okresných a krajských hygienikov, riaditeľov a vedúcich pracovníkov úradu vrátane ich predchodcov vyplýva, že predchodca nášho úradu Štátny zdravotný ústav reprezentovaný terénou zložkou, mikrobiológiou, epidemiológiou a laboratóriami vznikol v roku 1945 so sídlom v objektoch, ktoré z časti už dnes neexistujú nakoľko boli asanované a to časť vzhľadom na zlý stav objektov a časť z dôvodu výstavby budovy Okresného výboru strany.

Prvým riaditeľom ŠZÚ bol v rokoch 1945 - 1952 MUDr. Ivan Kratochvíl a po ňom prevzal pochodeň MUDr. Pavol Greguška a riaditeľom KHS bol do r.

1960 MUDr. Egon Neuman. Mestskou hygieničkou bola v r. 1958 – 60 MUDr. Ľubica Daňová.

Ako okresní hygienici sa na našom úrade pôsobili MUDr. Jaroslav Horníček, MUDr. Jozef Štěpánek do 1967 kedy odišiel na ONV odbor zdravotníctva, MUDr. František Vrbovský v r.1967-1971, MUDr. Vincent Varga v r.1971 – 1990, MUDr. Ján Pős v r.1990 -1995, MUDr. Miroslav Machata PhD., MPH od r.1995 do októbra 2006, ktorý od r. 2004 sa stal regionálnym hygienikom. Od októbra 2006 do súčasnosti je regionálnou hygieničkou MUDr. Mgr. Katarína Tináková

Treba spomenúť aj takú skutočnosť, že na našom úrade pracovali a prvé skúsenosti zbierali MUDr. Rajter na hygiene práce, MUDr. Péči a MUDr. Lacko- na epidemiológii, ktorí neskôr pôsobili ako okresní hygienici v Galante, Štúrove a v Leviciach.

Ako vedúci pracovníci za uplynulé obdobie vystriedali na terénnych oddeleniach :

Hygiena životného prostredia: MUDr. Stoudek, MUDr. František Gabaj, MUDr. Ján Pős, Ing. Karol Knotek, Ing. Mária Chudovanová, RNDr. Mária Kraváriková

Hygiena detí a mládeže - MUDr. René Helbichová, MUDr. Bublíaková, MUDr. Ľubica Daňová, MUDr. Klára Hanulová, MUDr. Katarína Pešeková, PhDr. Alena Gregušová

Hygiena výživy- MUDr. Juraj Baranay, MUDr. Ľubica Daňová, MUDr. Ján Pos, MUDr. Jozef Matejíčka, MVDr. Bernardína Fintová, Ing. Darina Pintová

Hygiena práce : Ing. Tibor Kubiš, MUDr. Jozef Štěpánek, MUDr. Helbich, MUDr. Pavol Absolon, MUDr. František Vrbovský, Ing. Pavol Pinta, Prof. Štefan Sauberer, MUDr. Miroslav a Zuzana Machatová, Ing. Ladislav Černušák, Ing. Helena Rišňovská , PhMr. Jiří Houdek, Ing. Eleonóra Halzlová MPH,

Epidemiológia a DDD : MUDr. Jaroslav Horníček, MUDr. Stanislava Stupalová, MUDr. Rusina, MUDr. Weilová, MUDr. Eugen Jonáš, MUDr. Vincet Varga, MUDr., Gabriela Tomová, MUDr. Mgr. Katarína Tináková, MPH, MHA /MUDr. Daňová a MUDr. Halásová –pracovali krátko v rámci nástupnej praxe, na DDD- Mgr. Igor Brežný, MUDr. Emília Sobotková a MUDr. Jana Bábiková

Laboratórne oddelenia: –chemické RNDr. Anton. Fajth, Ing. Róbert Winkler, Ing. Lýdia Vojtylová, Ing. Margita Porubská, Ing. Ján Bolcha CSc., Ing. Valéria Rajtárová –poverená vedením, a Ing. Jarmila Dubayová a Ing. Ondrej Hegeduš PhD. – súčasnosť

mikrobiologické : MUDr. Pavol Greguška, MUDr. Egon Neuman, MUDr. Eva Štěpánková, PhMr. Mariana Kálmanová, MUDr. Alexander Botár, MUDr. Eugénia Filová, MUDr. Antónia Halásová, MUDr. Vincent Varga, RNDr. Mária Balážiková, MUDr. Božena Petranská, MUDr. Zuzana Janečková,

MUDr. Juraj Miskolczy, MUDr. Anna Líšková, RNDr. Mária Kušnierová, Mgr. Radoslav Makáň a Ing. Eva Barathová – súčasnosť
Vedúca osobného úradu – Ing. Mária Dobišová

Historický prehľad o jednotlivých pracoviskách úradu :

Terénne oddelenia – ich vznik sa počíta od vzniku ŠZÚ, sídlili v terajšom areáli úradu. Práca terenárov bola v čase vzniku orientovaná podľa aktuálnych problémov neboli ešte vypracované plány práce. Oddelenia vznikli až po vzniku OHS a to komunálnej hygieny, výživy, školskej hygieny, hygieny práce a epidemiológie. Vysokoškolskí a stredoškolskí pracovníci zbierali skúsenosti a vedomosti v rámci kolovania po pracoviskách úradu. Vyššie uvedený prehľad o vedúcich pracovníkoch podľa jednotlivých pracovísk hovorí, že i v minulosti v hygienickej službe pracovalo na oddelení komunálnej hygieny a hygieny práce viac nelekárov. Vzniknuté oddelenia zabezpečovali dozor v prevádzkach podľa problematiky oddelení, riešili rôzne hlavné a ciele úlohy na úseku zásobovania obyvateľov pitnou vodou, rekreačných vôd, odpadov, hluku – spracovanie hlukových máp, pracovného prostredia, problematiky stravovania a školských zariadení a pod. Zabezpečoval sa tiež dozor v zariadeniach spoločného stravovania, cestovného ruchu, v predškolských a školských zariadeniach, šetrenie epidémií, havárií, sťažnosti obyvateľov neraz i opakované ako boli likvidácia odpadov, holuby v domoch mesta Nitry, problémy s chovom zvierat a odkanalizovaním, hlukom v ŽP a pod.

Laboratórne oddelenia vznikli v roku 1945. V tom čase sa už delili na mikrobiologické a chemické. Nachádzali sa v terajšom areáli RÚVZ . V chemickom laboratóriu bol prvým vedúcim RNDr. Antonín Fajt, ktorý zabezpečoval analýzy vôd a potravín. Do vybudovania vlastných priestorov tu sídlila aj veterinárna správa. Problematiku ovzdušia zabezpečovalo oddelenie hygieny práce až neskôr bolo súčasťou chemického laboratória. Po odchode Dr. Fajta do Brna bol vedúcim pracoviska Ing. Róbert Winkler do r. 1965. Za jeho pôsobenia na OHES boli zavedené nové vyšetrovacie metódy, riešili sa rôzne výskumné úlohy najmä na úseku vôd. Na oddelení pracovali už aj ďalší VŠ – RNDr. Eleonóra Rusinová, PhMr. Viktória Zigmundová / výživa/ , Ing. Peter Štefák, RNDr. Ján Ardo, RNDr. Antónia Zajoncová / vody/ a laboratórni pracovníci. Neskôr to boli Ing. Jozef Vašina /ovzdušie/, Ing. Margita Porubská, PhMr. Alica Kirchhoffová /výživa/, Ing. Valéria Rajtárová /vody/. Ďalšími vedúcimi oddelenia na tomto pracovisku bola Ing. Lýdia Vojtylová, Ing. Margita Porubská, Ing. Ján Bolcha CSc., Ing. Valéria Rajtárová poverená vedením laboratórneho oddelenia a neskôr až do súčasnosti Ing. Jarmila Dubayová.

Mikrobiologické laboratórium odborne založil a viedol MUDr. Ivan Kratochvíl a po ňom MUDr. Pavol Greguška riaditelia ŠZÚ. Toto zabezpečovalo serologické vyšetrenia so zameraním na pohlavné ochorenia z rizikových oblastí a na závažné infekčné ochorenia /brušný týfus, záškrt/, ktoré sa šírili po návrate vojakov z frontu. Po odchode MUDr. Gregušku do Banskej Bystrice sa stal v r. 1952 riaditeľom KHS a zároveň ved. mikrobiologického laboratória MUDr. Egon Neuman. Na oddelení od r. 1954 pracovala PhMr. Mariana Kalmánová, ktorá má zásluhu na rozvoji oddelenia v jeho začiatkoch, prechodne MUDr. Ursu -Hausmanová /1955-56/ a od r. 1956 MUDr. Eva Štěpánková, ktorá od r. 1959 prevzala vedenie mikrobiologického laboratória a pričiniť sa o jeho rozvoj, rozšírilo sa spektrum mikrobiologickej diagnostiky. Prvou vedúcou laborantkou sa v roku 1962 stala Alica Hricová-Winklerová, neskôr Zuzana Vargová a Zdenka Suballyová. V tomto období boli vytvorené úseky základnej bakteriológie a serológie, ktoré zabezpečovali vyšetrenia vzoriek pre epidemiológiu v súvislosti s hnačkovými ochoreniami a pre terén – vody, potraviny. Súčasťou pracoviska bol aj technický úsek pre prípravu pôd, umyvárka, sterilizácia. Od r. 1957 sa rozšíril počet pracovníkov pre zabezpečenie úloh o MUDr. Eugéniu Filovú, MUDr. Antóniu Halásovú, MUDr. Brťku. Odborní pracovníci tiež zabezpečovali zastupovanie na pracoviskách – filiálkach v rámci Nitr. kraja. Po prechode mikrobiologického pracoviska do Nemocnice sa znovu rozšíril počet pracovníkov o MUDr. Zuzanu Janečkovú, PhMr. Marianu Mrvovú, MUDr. Máriu Balážikovou a MUDr. Boženu Petranskú. Na oddelení tiež krátko pôsobili MUDr. Botár a MUDr. Dérer. Po vzniku odboru mikrobiológie bola vedúcou MUDr. Antónia Halásová - vznikli oddelenia serológie, bakteriológie, ktorá sa neskôr rozčlenila na oddelenie črevných nákaz a klinickej bakteriológie, dýchacích nákaz, mikrobiológie vonkajšieho prostredia, parazitológie a mykologické laboratórium. Počas jej vedenia sa vypracovali projekty pre účelové mikrobiologické laboratória situované ako nadstavba nad budovu dopravnej služby v NsP. Neskôr dochádza tiež k vytvoreniu oddelenia pre antibiotiká, ktorá problematika sa odčlenila od bakteriológie pod vedením MUDr. Štěpánkovej, ktorá sa jej venovala dlhodobo. Mikrobiologické vyšetrenia sa zabezpečovali aj pre nemocničné oddelenia. Mikrobiologické pracovisko slúžilo aj ako výuková báza pre OHS Levice a Nové Zámky. Záslužný čin v oblasti diagnostiky črevných patogénov vykonala MUDr. Eva Štěpánková, ktorá v roku identifikovala *Vibrio cholerae non -01* / v tom čase označované ako NAG – vibrio / ako pôvodcu epidémie gastroenteritídy /francúzske zemiaky / vo vojenskom útvere v Nitre. Urobila to v spolupráci s Dr. E. Aldovou z pražského Ústavu epidemiológie a mikrobiológie. Spolu potom prvú izoláciu *Vibrio cholerae non -01* publikovali v časopise *Journal of Infectious Diseases* v roku 1968. Publikácia patrí k často citovaným vo svetovej literatúre o infekciách vyvolaných necholerovými vibriami. V rámci preventívnych prehliadok u pracovníkov v potravinárstve bola izolovaná *Salmonella Nitra* MUDr. Antóniou Halásovou /bolo i publikované/. Na

uvedených izoláciach sa podieľala aj RNDr. Mária Balážiková. MUDr. Antónia Halásová mala významný podiel na rozvoji oddelenia serológie ako i pri zavedení mykologického laboratória na odbore mikrobiológie. Jej účasť vo výboroch odborných spoločností, zavádzanie nových diagnostických postupov sa stali základom pre rozvinutie modernej klinickej mikrobiológie.

MUDr. Eva Štěpánková sa podieľala na založení mikrobiológie na OHS Levice. V roku 1997 došlo pod vedením RNDr. Márie Kušnierovej k odčleneniu mikrobiológie vonkajšieho prostredia presťahovaním na RÚVZ, mala podiel na zavedení nových metodík a rozvoji úseku biológie. Pracovisko zabezpečovalo vyšetrenia vzoriek vôd, potravín, sterov, piesku a pod. pre RÚVZ.

Počas uplynulého obdobia sme zaznamenali aj výmenu odborných skúseností v rámci návštev na okolitých OHS ako boli Nové Zámky, Topoľčany, Prešov ale aj družobných ako boli Kroměříž, Uherské Hradište, kde ako riaditeľ pôsobil bývalý kolega MUDr. Jaroslav Horníček. a ďalšie.

Spomenúť treba i obdobia, kedy sa prejavila spolupatričnosť medzi úradmi ako bola v roku 1970 výpomoc pri likvidácii cholery na Východnom Slovensku, kde viacerí naši pracovníci ako boli MUDr. Varga, MUDr. Halásová, PhMr. Mrvová, Holková, Bačová, Hlaváčová, MUDr. Pos PhMr. Kálmanová, Hupka, Mittuch, Lenčేశ, Štvrtecká, Laurová, Ďurišová, Hunka, Kresanová a ďalší, ktorí zabezpečovali potrebné opatrenia. V roku 1975 to boli ochorenia slintačka a krívačka, ktoré si tiež vyžiadali tímovú spoluprácu a pomoc hygienikov. Z nášho úradu sa vypomáhalo na JRD v obci Močenok, v závode Bioveta a ďalších..

K významným epidémiám patrila tiež epidémia Q-horúčky v obci Jedľové Kostolany – ochorelo 115 obyvateľov v súvislosti s nákazou v chove kôz dovezených z Balkánu. Jej likvidácia si vyžiadala spoluprácu s veterinárnou službou a LP úsekom Nemocnice Nitra. Ďalšia bola epidémia hepatitídy typu A, ktorá prebehla v Nitre, kde ochorelo 500 ľudí, na Východnom Slovensku v Prešove – 5000 ľudí a v Čechách - zdrojom ochorenia boli jahodové nanuky z Poľska. V rámci šetrenia epidémie bola úzka medzinárodná spolupráca a to s Virologickým ústavom Praha a s Moskvou, kde sa izoloval vírus zo stolice. I epidémie z vody sa občas objavili, keď prevádzkovatelia vodovodov na svoje každodenné povinnosti pozabudli a zdravie obyvateľov tak ohrozili. Svrne vo dvojici epidemiológia a komunálnici v obciach Obyce a Topoľčianky domácnosti preverovali a zdroj ochorenia hľadali. Obidva prípady boli uzavreté opatreniami a sankciami.

Do týchto výpočtov určite patrí i úsilie pracovníkov laboratórneho oddelenia odboru hygieny pri riešení havárie na toku Nitra z ENO Nováky v roku 1965, epidémia týfusu v Žarnovici v r. 1958 -59, kde pri šetrení vypomáhalo naše mikrobiologické laboratórium, riešenie opatrení a zásobovania vodou obyvateľov postihnutých obcí záplavami v okrese Zlaté Moravce / Choča,

Mankovce, Slažany a ďalšie /, riešenie prípadov v rámci výskytu antraxu a BSE /previerka prípravkov v kozmetických salónoch, v obchodnej sieti a vo veľkoobchodoch / a pod.

Pracoviská – budovy pôsobenia úradu mali a majú dôležité miesto pri plnení úloh. Za hodnotené obdobie boli vystriedané oddeleniami rôzne pôsobiská ako boli: terajší areál RÚVZ Nitra na Štefánikovej ul., kde sa vlastne začala písať história úradu, Nemocnica Nitra - Špitálska ul. – v záhrade, Jesenského ul., ul. Fraňa Mojtu /oddelenia HŽP a HDM /. Laboratória :sídlili v areáli OHS, v Nemocnici Nitra -pri gynekologickom pavilóne spolu s mikrobiológiou. Táto mala prechodné pôsobisko aj v areáli MŠ v Mlynár ciach. Epidemiológia sídlila v objekte Starej Polikliniky, kde bolo očkovacie stredisko do zahraničia, Nad starým divadlom a na Farskej ul. nozokomiálne nákazy. Hygiena práce mala pracovisko na Štefánikovej a Farskej ul. V súčasnosti sú všetky pracoviská RÚVZ v jednom areáli na Štefánikovej ul. 58. Počas existencie úradu bolo evidované aj detašované pracovisko v meste Zlaté Moravce po zrušení okresu - činnosť zabezpečoval 3 pracovníci / pracovník HŽP, dezinfektor a vodič sanitky /.

Neoddeliteľnou súčasťou každodennej práce úradu je starostlivosť o budovy, ktorú zabezpečujú správcovia, tí boli počas existencie nášho úradu aj podľa spomienok pamätníkov 4 / p.Holec, Ondrušková, Pekár, Kučerka a terajší správca Marcel Bott.

Vzhľadom na vyššie uvedené pracoviská a ich sťahovanie nesporne patrí veľmi významná udalosť v živote nášho úradu a to výstavba novej budovy úradu v areáli, v ktorej sídli vedenie úradu a administratíva, odbor laboratórnych činností, oddelenie pracovného lekárstva a epidemiológie. Výstavba je medzníkom v histórii úradu, nakoľko výrazne prispela k zlepšeniu pracovných podmienok týchto pracovísk, keďže sústredila pracoviská vyššie uvedených oddelení do jedného areálu, ktoré predtým sídlili na viacerých miestach mesta. Taktiež sa po dlhodobom úsilí vedenia podarilo zabezpečiť rekonštrukciu dvoch jestvujúcich budov odboru hygieny, ktorá prebehla v rokoch 2005 – 2006 a priniesla vylepšenie pracovných podmienok pracovníkom oddelenia hygieny detí a mládeže, HŽP, štatistiky, zdravotnej výchovy a hygieny výživy.

V rámci odbornej činnosti bola významným medzníkom odboru laboratórnych činností bola v r.1996 - 2000 správna laboratórna prax, ktorá predchádzala akreditácii v r.2003 a v r.2006 reakreditácii laboratórií podľa STN EN ISO /IEC 17025. Akreditovaných bolo celkom 77 metodík pre vyšetrovanie vôd, požívateľín, ovzdušia, NRC vláknité prachy vrátane odberov vzoriek ovzdušia. V roku 1997 došlo k spojeniu oddelení sledovania fyzikálnych a chemických škodlivín odboru hygieny práce s chemickým laboratóriom pre zložky životného prostredia, potraviny a ovzdušie do odboru chemických analýz a v roku 1998 sa pripojilo aj oddelenie mikrobiológie a biológie čím vznikol

odbor laboratórných činností. Od roku 2005 zabezpečuje uvedený odbor nášho úradu aj vyšetrenia vzoriek vôd, potravín z okresov Nové Zámky, Levice, Komárno a Topoľčany z dôvodu zrušenia laboratórií v týchto okresoch.

V rámci odboru hygieny práce vzniklo aj oddelenie žiarenia, ktorého prvým vedúcim bol MUDr. Jozef Štěpánek, od r. 1956 prof. Štefan Sauberer a neskôr MUDr. Miroslav Machata. V súčasnosti sa jedná o pracovnú skupinu, v ktorej pracujú Mgr. Trebichalský a Igor Baláž.

V rámci odboru epidemiológie pracovalo v rokoch 1971-1990 pod vedením RNDr. Jozefa Brestovského entomologické laboratórium s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré zabezpečovalo sledovanie účinnosti prípravkov na komáre pre KHS Bratislava v súvislosti s povodňami, pokusy s novým prípravkom Lafarex na mravca faraonského na KHS Bratislava a na Detskom oddelení NsP III. v Nitre a ďalšie. Vedúci oddelenia v spolupráci s Ing. Chudovanovou z oddelenia HŽP riešili so žiakmi nitrianskych škôl projekt Zdravá voda, ktorý dosiahol v hodnotení veľmi pekné výsledky. Jeho výchovným cieľom bolo vzbudiť u žiakov lepšiu vzťah k prírode a jej ochrane.

Významné miesto v rámci odbornej činnosti úradu majú najmä pre terénnych pracovníkov právnici, ktoré sú veľmi dobrými pomocníkmi pri vydávaní rozhodnutí ako i šetrení sťažností a podnetov obyvateľov, pri pripomienkovaní a uplatňovaní novej legislatívy ako i jej zavádzaní do praxe. Za uplynulé obdobie na úrade pôsobili právnici – JUDr. Michal Dávid, p.p. Príbelský, JUDr. Kuderjavý, JUDr. Oto Šamšón, JUDr. Crhová, JUDr. Ingrid Vargová a súčasná právnička ved. oddelenia JUDr. Nadežda Senešiová

Nemožno zabudnúť ani na pracovníkov štatistiky, ktorí pracovníkom nápomocní pri práci s počítačmi a pri zabezpečovaní a spracovávaní podkladov do odborných seminárov. Na tomto úseku sa vystriedali doposiaľ 4 pracovníci – v súčasnosti je to Ing. Andrea Sekeliová a Marcel Bott. Pri príprave prednášok a odborných seminárov ako i priebežnom vzdelávaní zohrala v minulosti veľmi významnú úlohu celoústavná knižnica, ktorú dlhé roky na veľmi dobrej úrovni viedol p. Ján Bučko. Tento zabezpečoval pre pracovníkov objednávanie noriem a platnej legislatívy a v prípade potreby spoluprácu s inými knižnicami. V súčasnosti sa odborná literatúra podľa problematiky nachádza priamo na oddeleniach úradu.

Na úrade sa zo strany vedenia dlhodobo venuje pozornosť aj znalosti a štúdiu cudzích jazykov. V uplynulých rokoch to bol kurz ruského jazyka pre možnosť štúdia aj zahraničných odborných časopisov, ktoré boli k dispozícii Kurz viedla riaditeľka SZŠ v Nitre Tamara Vanková a neskôr MUDr. Eva Štěpánková. Za posledné obdobie to bola už výučba v anglickom jazyku. Zásluhu na tom určite mala stážistka z amerických mierových zborov z Atlanty Elizabeth Lasiter, ktorá na našom úrade pôsobila v rámci oddelenia HŽP dva roky. Zabezpečovala výučbu anglického jazyka pre zamestnancov úradu. Mnohí jej žiaci pokračujú v štúdiu anglického jazyka cestou jazykových škôl na RÚVZ

alebo súkromne. Menovaná sa podieľala tiež na riešení projektov oddelenia HŽP a spolupracovala s Mestom Nitra na úseku sociálnej práce.

Pre prácu v teréne sú dôležitými pomocníkmi aj vodiči, ktorí nás bezpečne prepravujú na komisie, obhliadky, odbery vzoriek vôd, potravín, piesku a pod. Počas existencie nášho úradu sa vystriedalo celkom 19 vodičov, najstarším vodičom bol p. Jozef Škvarenina, ktorý neskôr zabezpečoval údržbu pracoviísk. Pamätníci nezabudli ani na obdobie, kedy sme mali vlastnú práčovňu pod vedením našich tiet Hranaiovej, Vajsovej a Klenkovej, ktoré nielen prali ale aj opravovali naše prádlo a plášte. Nezabudnuteľný pre väčšinu starších kolegov určite zostane vždy uctivý a dôsledný skladník pán Wachal, cez ktorého sa fasoval materiál na oddelenia.

V našej práci je dôležitá aj spolupráca s orgánmi miestnej samosprávy a štátnej správy v rámci okresov, kraja. Spomenúť možno veľmi dobrú spoluprácu s Mestom Nitra - Radou zdravia a oddelením životného prostredia s ktorými sme riešili v posledných rokoch spoločné úlohy v rámci projektu Zdravé mestá, do ktorého je Mesto Nitra zaradené. V rámci tohto projektu sme sledovali stavu verejných pieskovísk Mesta Nitry a hygienický režim fontán na území Mesta Nitry. Plnením projektov bolo poukázané na nedostatky v režime sledovaných zariadení čo prispelo k riešeniu nedostatkov zo strany prevádzkovateľa Mesta Nitry a k zlepšeniu stavu čistoty a údržby pieskovísk. Sleduje sa tiež kvalita prameňov na území mesta, ktoré sú využívané najmä v čase letnej sezóny turistami v časti Nitra – Zobor.

Z radov pracovníkov úradu sme mali zastúpenie v poradných zboroch hlavného hygienika, máme krajských odborníkov, mnohí sú členmi rôznych komisií pri Mestských a Obvodných úradoch, Krajskom úrade životného prostredia, kde sú nápomocní pri riešení najmä havarijných situácií. Odborné vedomosti získané štúdiom ale najmä prácou na našom úrade dobre zúročili naši dvaja pracovníci p. Ernest Hupka a Peter Štepiansky, ktorí sa vydali na dráhu neľahkú starostovskú v obci Výčapy – Opatovce a Hostie. Často medzi nás zavítajú najmä, keď potrebujú odbornú pomoc pri riešení problémov alebo keď pripravujú nové stavby, územné plány ako bola výstavba ČOV a kanalizácie, kompostárne v obci Výčapy Opatovce, riešenie zásobovania vodou v obci Hostie a pod.

V rámci odborných úloh sa pracovníci podieľajú na plnení hlavných a cielených úloh, projektov zdravia ako boli napr. Zdravotná záťaž obyvateľstva faktormi životného prostredia – sledovanie ťažkých kovov vo vlasoch a v krvi u žiakov OÚ, ZŠ, Monitoring životného štýlu stredoškolskej mládeže v SR, Sledovanie režimu a odpočinku žiakov v školách všetkých stupňov, Monitorovanie zdravotného stavu orálneho zdravia – zdravotné pôsobenie u detí predškolského veku, celoštátna súťaž „Prestaň a vyhraj „ – boj proti fajčeniu, Prevencia úrazov, Európsky prieskum zdravia, Zdravé deti v zdravých rodinách, Zdravie podporujúce školy, Zdravé MŠ, Prevencia chybného držania tela u školských detí, Celoštátny prieskum telesného vývoja detí a mládeže -

Antropometrické merania detí na vybraných školách, Zdravé pracoviská, Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR – dotazníková akcia pre vek 15 – 85 rokov, Monitoring kvality vody prírodných rekreačných lokalít a vody na kúpanie, Monitoring kvality vody verejných vodovodov s využitím Programu Vydra, Mliečny program na školách, ESPAD – prieskum drogovej závislosti, TAD 1,2,3 – zapojenie ZŠ, SŠ a učiteľov prieskum fajčenia a drogovej závislosti, Výživový stav obyvateľov, monitoring jodidu draselného v kuchynskej soli, listérie monocytogenes vo vybraných druhoch potravín, sledovanie stanovených ukazovateľov v surovinách ako i v hotových jedlách v zariadeniach spoločného stravovania, kontrola mykotoxínov v detskej a dojčenskej výžive a riešenie problematiky rýchleho výstražného systému v oblasti potravín a kozmetických výrobkov. V rámci epidemiológie sa riešila výskumná úloha – vývoj nových očkovacích látok s Holandskou firmou SMITH CLEIN – výroba polyvalentných vakcín, štúdia prevalencie nozokomiálnych nákaz v NsP III. v Nitre /v roku 1986 sa vykonala na posteľových oddeleniach NsP III. Nitra a ďalšie. Boli tiež plnené i medzinárodné projekty a to projekt ASHRAM zameraný na znižovanie príčinnej súvislosti arzénu v pitnej vode na vznik rakoviny kože, močového mechúra a obličiek /plnilo oddelenie HŽP/ a Inco Copernicus – štúdia nádorov pľúc a hornej časti dýchacieho systému a vláknité prachy cez IARC /plnilo oddelenie PPL/. V spolupráci s IBP sa sledovali tiež detské ihriská a pieskoviská v meste Nitra.

Okrem plnenia odborných úloh sa pracovníci úradu dlhodobo podieľajú na výuke a praxi študentov Strednej zdravotnej školy v Nitre a tak zabezpečujú dobrú prípravu pre budúcich pracovníkov a pokračovateľov v našej práci. Mnohí žiaci v uplynulých rokoch pracovali na úrade a získané vedomosti uplatňovali v praxi. Poskytuje sa odborné poradenstvo a pomoc pri spracovaní prác študentov v rámci SOČ a ŠVOČ a diplomových prác na školách v regióne. Uskutočňuje sa zácvik laborantov, prax študentov Trnavskej univerzity a SPŠP v Nitre, lekárov pred atestáciami a pod.

Nezaháľali sme ani na úseku zdravotnej výchovy, kde sme sa podieľali na realizácii programu CINDI zameranom na civilizačné ochorenia a prevenciu kardiovaskulárnych a nádorových ochorení spojené s poradňou. Organizované sú rôzne akcie – meranie tlaku a cholesterolu v podnikoch a organizáciách, v rámci zariadení cestovného ruchu, v zariadeniach služieb, v zásobovaní vodou a na výstave Agrokomplex, kde má RÚVZ stánok pre odborné poradenstvo a merania už 10 rokov. Uvedené akcie sa zabezpečujú cestou oddelenia zdravotnej výchovy za účinnej spolupráce oddelení úradu.

Od júla roku 2006 je zriadená v priestoroch úradu Mestská poradňa zdravia, ktorá zabezpečuje akcie ako sú poradňa pre dojčiace matky, prednášky a besedy. Na úrade už dlhšie pôsobia i ďalšie poradne ako sú poradňa zdravej výživy, zdravej práce, enviromentálna poradňa k problémom životného prostredia, poradňa detí a mládeže, v rámci ktorých sa poskytuje odborné poradenstvo pre obyvateľov mesta a okresu.

Pri plnení úloh nezabúdame na významné dni z pohľadu Svetovej zdravotníckej organizácie akými sú Svetový deň vody, v rámci ktorého sa poskytuje obyvateľom okresov v dozore RÚVZ ale i ďalším ktorí počas tohto dňa zavítajú do nášho úradu najmä odborné poradenstvo na úseku hygieny vody. Medzi ďalšie dni patrili Svetový deň bez tabaku, zdravia, mlieka, zeme a životného prostredia a pod.

Jednotlivé oddelenia RÚVZ majú vytvorenú internetovú stránku v rámci ktorej prezentujú aktuálne informácie o činnosti. Spolupracujú s médiami - rozhlasom, televíziou a tlačou najmä na úrovni regiónu. Príspevky sú zamerané na aktuálne problémy spoločnosti z hľadiska ochrany zdravia ľudí, cestovný ruch, pobyt pri vode, chrípke a pod. Možno spomenúť aj činnosť zdravotníckeho okienka v N- Rádiu a Rádiu Nitra, kde zamestnanci RÚVZ zabezpečovali relácie na aktuálne témy počas celého roku a zdravotnú výchovu po telefóne.

Pri spracovaní fragmentov nemožno v rámci plnenia odborných úloh zabudnúť ani na obdobie rokov 1971 - 1989, kedy na pracoviskách úradu pôsobili brigády socialistickej práce /5/. Tieto veľmi aktívne prispeli k plneniu úloh jednotlivých pracovísk a mnohí pracovníci z týchto kolektívov dosiahli najvyššie ocenenie - zlaté odznaky BSP za dosiahnuté výsledky. Na tomto úseku významný podiel mala i komplexno – racionalizačná brigáda /KRB/, ktorá vznikla 1.9.1983 v súvislosti s plnením hlavnej úlohy 1.1. „ Sledovanie vplyvu životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva“ - tvorili ju pracovníci oddelenia hygieny detí a mládeže a pracovníci Nemocnice s poliklinikou III. – hematologicko – transfúzneho oddelenia, oddelenia klinickej biochémie a z detských obvodných zdravotných. Stredísk Nitra, Jašíkova ul. a Ivánka pri Nitre Činnosť brigády bola zameraná na vykonanie potrebných vyšetrení pre zhodnotenie dopadu znečisteného ovzdušia v meste Nitra na zdravotný stav a telesný vývoj mladej generácie u vybranej skupiny žiakov 2 základných škôl v Nitre – Nábřežie mládeže a v Ivánke pri Nitre. Zhodnotil sa telesný vývoj detí, priebežne sa sledovala chorobnosť detí a vykonal sa odber krvi. Súbežne sa zabezpečilo v sledovaných lokalitách vyšetrenie vzoriek ovzdušia vo vybraných ukazovateľoch - prašný spád, polietavý prach, priemerné denné koncentrácie kyslíčnika siričitého a vykonával sa tiež zber vzoriek na sledovanie určených mikroprvkov v ovzduší. V roku 1983 vznikla aj druhá KRB, ktorá pracovala na oddelení hygieny práce a jej činnosť bola zameraná na zlepšenie pracovného prostredia v závodoch napr. Mier Nitra, ACZ Mlynárce.

Záväzky kolektívov BSP boli orientované najmä na podporu plnenia odborných úloh pracovísk ako boli napr. merania osvetlenia v školských a predškolských zariadeniach, hluku v životnom prostredí v mestách okresu, tímové previerky oddelenia HŽP, výživy a HDM v zariadeniach cestovného ruchu ubytovacích a stravovacích prevádzok a letnej rekreácie detí počas letnej turistickej sezóny, prednášková a publikačná činnosť pracovníkov, zvyšovanie odbornej úrovne pracovníkov, výpomoc pri zbere úrody – repy, hrozna,

zemiakov na okolitých JRD, zber odpadového papiera, gaštanov a liečivých rastlín – lipy, šípok, bazy, brigádnickú činnosť na skrášľovaní areálu ústavu a pod. Významné udalosti v hygienickej službe ale i v živote našich pracovníkov boli zaznamenané v kronikách pracovných kolektívov, ktoré nám umožnia aj po rokoch si pomocou fotografií, zápisom udalostí ale i básničiek od „dvorných ohesáckych básnikov“, akými boli v uplynulom období MUDr. Eva Štěpánková, MUDr. Antónia Halásová, Ing. Margita Porubská a či ujkó Žitavský“ Štefan Koprda a ďalší pripomenúť prežité chvíle a udalosti uplynulej doby. Mladší kolegovia sa dnes už len pousmejú pri listovaní kroník nad záväzkami kolektívov a tí starší si možno tiež s úsmevom spomenú na ich plnenie.

Z kroník sa dozvedáme tiež o aktivitách našich pracovníkov napr. v Spoločnosti pre racionalizačnú výživu, kde bol MUDr. Vincent Varga predsedom okresnej organizácie, ktorá zabezpečovala celý rad odborných podujatí aj cez výstavu AX. Boli členmi a niektorí aj funkcionármi v spoločenských organizáciách NF ako ROH, ČSČK, ZČSSP a SZŽ. Uvedené organizácie ale i mnohí členovia dosiahli počas ich existencie významné ocenenia. Mladí pracovníci sa angažovali najmä v Socialistickom zväze mládeže v rámci ktorého okrem inej činnosti v spolupráci s vedením a ostatnými zložkami NF organizovali rôzne aktivity ako boli súťaž Strom života zameraná na ochranu u životného prostredia, športové podujatia, vedomostné súťaže s výraznými úspechmi so zameraním na históriu mesta Nitry, Čo vieš o ZSSR, kde zástupcovia z nášho úradu dosiahli výrazný úspech, keď sa v celoslovenského kola obsadili II. miesto. Organizovali rôzne besedy, vybudované boli tiež izby revolučných tradícií, kde mali pracovníci možnosť sa oboznámiť s históriou našej republiky na základe autentických rozhovorov s pamätníkmi odboja, fotodokumentácie a pod. I za túto aktivitu náš úrad vyhral v rámci celoštátnej súťaže finančnú odmenu, za ktorú bol nakúpený inventár so zameraním na šport a turistiku zamestnancov. Organizácia ČSČK spolu so SZM sa angažovala aj na úseku charitatívnych akcií ako bol zber šatstva pre detské domovy, patronáty nad domovmi detí a dôchodcov, ktoré pracovníci príležitostne navštevovali s kultúrnym programom a darčekom, prednášková činnosť, školenia prvej pomoci, hliadok ČK a bezpríspevkové darcovstvo krvi jednak získavaním darcov za OHS a tiež z radov zamestnancov. Viacerí zamestnanci ako boli MUDr. Štěpánková, Baláž, Mittuch, MUDr. Varga, Danišová, Dlháňová, Ďurišová Marta, Derková, Gorelová, Modrovičová, Ostertágová a ďalší boli za darcovstvo krvi ocenení udelením bronzovej, striebornej a zlatej Jánskeho plakety. I samotná organizácia bola ocenená titulom vzorná skupina ČSČK a pracovníci úradu dosiahli významné ocenenia za prácu v ČK. Bezpríspevkové darcovstvo však má svoje miesto i v novodobej histórii RÚVZ. Zaslúžili sa o to mladí pracovníci MUDr. Malíková, Kunkelová, Mgr. Kraváriková, Mgr. Odrášková, Dragúňová, Szorádová, PhDr. Gregušová a ďalší. ktorí do svojich radov získavajú stále nových darcov. V rámci darovania

sa zúčastňujú jednak na plánovaných odberoch ako i na akciách ako je napr. kvapka primátora a pod.

Pri spomienke na uplynulé obdobie nemožno zabudnúť ani na našich novátorov – zlepšovateľov najmä z odboru mikrobiológie a administratívy, ktorí svojimi nápadmi prispeli k vylepšeniu pracovných podmienok ako boli napr. digestor na odčítavanie anaeróbných kultivácií, tyč na odber vzoriek vôd a držiak na odber vzoriek ovzdušia pre terénne a laboratórne oddelenia a pod. Medzi zlepšovateľov Ján Bučko, MUDr. Juraj Miskolczy, MUDr. Antónia Halášová, František Pestún, Agáta Holková, Jozef Škvarenina a ďalší.

Šport má na úrade dlhoročnú tradíciu a to poriadaním branno – športových hier, zástupcovia nás tiež reprezentovali aj na okresných kolách a pohároch predsedu ONV, brannom dni riaditeľa OÚNZ a ďalších podujatiach. Nemožno nespomenúť medziodborové volejbalové turnaje o putovný pohár, ktoré poriadala odborová organizácia, stolnotenisové turnaje, minifutbal a strelecké preteky. Pracovníci sa tiež zúčastňovali na Pochodoch vďaka, výstupoch na Rysy a pod. O úspechoch našich pracovníkov v športe svedčia víťazné trofeje – poháre, ktorí sú vo vitríne v riaditeľni úradu. Na tieto dobré tradície uplynulého obdobia nadviazali odbory, ktoré na úrade majú stále svoje miesto v roku 2005, kedy sa opäťovne a s úspechom začala písať novodobá história športových hier pracovníkov RÚVZ v Nitre. Z roka na rok pribúda o toto pekné podujatie viac záujemcov. .

Hovorí sa, že nie sme len prácou živí. Veľa starších zamestnancov si ešte pamätá na spoločenské podujatia k rôznym príležitostiam poriadaných v kultúrnej hale Nemocnice Nitra, kde nás dobre zabávali naši kolegovia Stanko Hrozenký – pracoval na oddelení radiačnej hygieny a Jožko Holec – náš dlhoročný vodič so svojimi kapelami. Na obidvoch však môžeme už len s úctou a láskou spomínať, nakoľko sa na hygienický svet v ktorom mali tiež svoje miesto dívajú z neba.

I v súčasnosti si pracovné kolektívy uctievať významné životné jubileá svojich kolegov a odchody do dôchodku, ktoré bývajú bilanciou dosiahnutých pracovných výsledkov ako i spomienkou na významné udalosti prežité v kolektíve. I po odchode do dôchodku väčšina bývalých kolegov nestráca kontakt so svojím pracoviskom. Navštevujú úrad v rámci rôznych podujatí ako boli napr. v minulosti stretnutia dôchodcov ale i životné jubileá kolegov a samotných dôchodcov. Taká bola napr. milá slávnosť pri príležitosti životného jubilea 90 rokov p. Andreja Čižmára bývalého pracovníka oddelenia hygieny životného prostredia, ktorý bol prijatý za prítomnosti bývalých spolupracovníkov riaditeľom úradu a ocenený čestným uznaním za vykonanú prácu v prospech hygienickej služby. Zo strany vedenia RÚVZ tak bola ocenená jeho práca práve pri príležitosti 50.výročia vzniku hygienickej služby. Uvedený kolega ešte pomerne v dobrom zdraví spomínal na časy „hygienické,, strávené na Východnom Slovensku odkiaľ prišiel k nám do Nitry a bol posilou

oddelenia HŽP až do odchodu na dôchodok ale i na svoje pôsobenie na RÚVZ Nitra.

Humorné situácie pri plnení odborných úloh alebo pri spoločenských akciách

Vybraté fragmenty z podnetov obyvateľov:

Hectopan satan JARKA
Toaletný papier
šišky

Určite ich počas tých vyše 50 rokov pracovníci nášho úradu zažili veľa ale časom v našich spomienkach vybledli. Na niektoré sa však aj po rokoch spomína či už pri terénnej práci alebo pri spoločných stretnutiach s bývalými kolegami ako boli tie príhody, ktoré zažili pracovníci oddelenia HŽP a nimi prispeli do fragmentov. Kolega Lenčేశ zažil ako odborný pracovník v rámci výpomoci počas epidémie cholery na východnom Slovensku na OHS Michalovce tieto príhody:

V rámci vykonávania depistáže –odberu biologického materiálu na laboratórne vyšetrenie /výter z konečníka/ v rodine jednej babky sa stalo, že vatová časť tampónu zostala v konečníku vyšetrovanej. Kolegyňa z Martina, ktorá odber vykonávala ju upokojila, že nič sa nestalo a odber – výter sa bude opakovať. Nato však babka s vyhrnutou sukňou docupkala do druhej miestnosti, kde bol kolega Lenčేశ, ktorý spracovával epidemiologický list a spýtala sa ho „pán doktor aké to mám ? Kolega i keď mu bolo do smiechu zdržal sa a babku uspokojil, že to má pekné. Jeho odpoveď ju evidentne potešila pretože sa mu vzápätí pochválila, že už má 88 rokov.

V rámci celoobecnej depistáže pracovný tím vykonával odber materiálu stolice od obyvateľov. Keďže sa to udialo počas bežného pracovného dňa nezastihli niektorých obyvateľov doma a títo sa mali popoludní dostaviť na zdravotné stredisko. Po vykonaní odberov sa pracovníci pešo presúvali na zdravotné stredisko. Na ceste ich pristavili dve obyvateľky na bicykli, ktoré neboli v čase odberu doma. Pracovníkov oslovili, že či ich môžu vybaviť. Z dôvodu, že pracovnej skupine sa minuli tampóny odkázali ich na kolegov, ktorí išli vpredu pred nimi. Tých sa jedna zo žien opýtala že či aj oni majú kotóny /miesto tampóny/. Vzhľadom k tomu, že sa v obci riešila epidémia odpovedali jej bez náznakov smiechu že áno.

Ďalšie dve príhody sú tiež z oddelenia HŽP, ktoré zažili pracovníci pri vybavovaní žiadostí o hygienickej závadnosti bytov ako bola napr. príhoda p. Igora Baláža v rámci vybavovania žiadosti jednej obyvateľky rómky z Nitry. Po uskutočnení obhliadky jej bytu sa zastavila na našom úrade za menovaným kolegom s dotazom „Pán doktor vy ste boli minule u nás a nedal ste mi žiadnu otázku“ Ostatní kolegovia prítomní v kancelárii sa nezdržali smiechu avšak pán

Baláž to zvládol a vážne jej odpovedal, že určite myslela, že nedostala odpoveď, ktorú jej však už t. č. spracováva na základe vykonanej obhliadky. Preto nech je trpezlivá.

Druhú príhodu zažil p. Michal Lenčoš a došlo k nej tiež v súvislosti s posúdením nevhodnosti bytu a to pri predstavovaní sa kolegu a žiadateľa. Žiadateľ sa predstavil kolegovi „Ja som Fero „, na čo mu kolega i keď sa mu to zdalo divné odpovedal že on je Mišo. Takto sa ešte predstavili dvakrát pričom pri poslednom žiadateľ zahlásil, že on sa volá priezviskom Fero. Obidvaja to zobrali s humorom pretože žiadateľ pracoval v Nemocnici v Nitre a s kolegom sa poznal z videnia. Po vykonaní obhliadky majiteľ bytu požiadal kolegu o urýchlené vybavenie žiadosti, nakoľko mal prisľúbenú výmenu bytu a potreboval doložiť na Mestský úrad len posudok hygienika, s tým že sa mu bude revanžovať. Keďže boli doložené potrebné podklady posudok bol kolegom hneď vydaný, no žiadateľ už zabudol na svoj sľub i keď ho kolega bral s rezervou. Asi o mesiac bol kolega na komisii v meste. Zažil prekvapenie, pretože komisia sa konala v blízkosti nového bydliska pána Fera a ten sa zhodou okolností práve do nového bytu sťahoval. Pri stretnutí s kolegom bol veľmi zaskočený a zmohol sa len na to, že sa práve sťahuje do lepšieho. Kolega mu zaželal nech sa mu dobre býva a i po rokoch na túto príhodu však s úsmevom spomína.

Zaujímavá z pohľadu našej práce i keď nie humorná bola udalosť v obci Lovce, kde bol pretrvávajúci problém v zásobovaní pitnou vodou. Obyvatelia z celej obce vzhľadom k nevhodnosti vlastných vodných zdrojov chodili pre vodu do stredu obce, kde bola verejná studňa s vyhovujúcou kvalitou vody. V zimných mesiacoch najmä pre starších obyvateľov to však bolo veľmi náročné. Preto Obecný úrad riešil túto situáciu vybudovaním verejného vodovodu. V rámci výberu staveniska pre výstavbu vodovodu sa riešila aj otázka vodného zdroja. Keďže nebol známy žiadny zdroj, ktorý by vyhovoval tento sa hľadal netradične za účasti prútikára pána Petráša /bývalý pracovník Zsl. vodární/. Tejto udalosti bola účastná i kolegyňa Ing. Chudovanová, ktorá dovtedy neverila, že je možné nájsť vodu takouto cestou. Na mieste, ktoré p. Petráš určil na základe „úказu s prútikom „, sa našiel vyhovujúci vodný zdroj, ktorý je zdrojom vody pre verejný vodovod uvedenej obce.

Pri výkone dozoru či už preventívnom alebo bežnom sme zaznamenali tiež udalosti z časti humorné ale i nepríjemné, ktoré sa prihodili kolegyňi Ing. Chudovanej.

Prvá bola v rámci kolaudačného konania časti kanalizácie a ČOV pre Domov dôchodcov v obci Nitrianskeho okresu. Pri príchode do obce kolegyňa videla, že ulica, ktorá mala byť predmetom kolaudácie bola rozkopaná. Aké však bolo jej prekvapenie, keď v rámci konania predložil realizátor stavby na Obecnom úrade doklady o skúške vodotesnosti kanalizačného potrubia aj toho, ktoré bolo viditeľne poruchové, resp. neukončené. K stavbe ČOV bolo zo strany realizátora a pracovníka stavebného dozoru, ktorý zabezpečoval aj potrebné

doklady ku kolaudácii stavby oznámené, že stavba je ukončená a môže byť uvedená do skúšobnej prevádzky. Na stavbe však zažila kolegyňa aj s pracovníčkou Obvodného úradu životného prostredia, ktorá stavbu kolaudovala ešte väčšie prekvapenie. V danom prípade sa jednalo o malú ČOV, ktorej technologické zariadenie malo byť umiestnené v domčeku. Kolaudačná komisia pri otvorení domčka pre overenie realizovanej stavby nechcela veriť vlastným očiam – tento bol prázdny bez technologického zariadenia. Naša kolegyňa ani tá z ObÚŽP nevedeli či sa majú smiať /či ide o nevydarený vtip/ alebo rozčúliť nad nezodpovednosťou tých, ktorí zapríčinili, že celá kolaudácia vyznela ako klamstvo a zavádzanie prítomných orgánov štátnej správy. Na ČOV boli zrealizované len stavebné práce. Podobné voľáčo kolegyňa keďže na našom úrade pracuje dlho nezažila ani dovtedy ani odvtedy. Na základe týchto skutočností sa stavba neskolaudovala, kolaudácia skončila fiaskom a hádkou medzi dodávateľom stavby, stavebným dozorom a stavebníkom t.j. starostom obce.

Druhú príhodu zažila v rámci výkonu bežného dozoru v zberni bielizne a šatstva v obci v okrese Zlaté Moravce, ktorá patrila VDI Nitra. Po príchode k prevádzkovateľke zberne táto nešťastne zvolala bez udania dôvodu „ pani hygienička dnes nemôžete robiť kontrolu „. Keď pracovníčka hygieny trvala na sprístupnení prevádzky zistila dôvod prečo nemala robiť kontrolu. Miesto bielizne a šatstva sa v zberni na regáloch nachádzala zabíjačka majiteľky /slanina, klobásy, krvavničky /, celá miestnosť steny, police, podlaha boli znečistené krvou, masť, v strede miestnosti sa nachádzal klát na mäso. Pri dotaze našej pracovníčky či ešte vôbec zberňu prevádzkuje odpovedala, že áno, ale že miestnosť pôvodne slúžila ako letná kuchyňa, kde robili aj zabíjačky. Pracovníčka ju požiadala o predloženie inšpekčnej knihy na spísanie zápisu z vykonanej kontroly i s uložením blokovej pokuty za zistený nedostatok. Prevádzkovateľka sa snažila pracovníčku nášho úradu obmäkčiť slovami ale i „skutkami „ pripravovala v komore balíčok. Keď videla, že nepochodí a že okrem záznamu so zistenými nedostatkami dostane aj blokujúcu pokutu povedala pracovníčke doslovne „mohla ste dostať výslužku no dostanete veľké hovno“. Rozčúlená záznam odmietla podpísať a pokutu zaplatiť i keď bola upozornená, že bude proti nej zahájené priestupkové konanie. Pri odchode pracovníčky sa jej vyhrozila a pošťvala na ňu vlčiaka. Keďže vodič sanitky s ktorým bola pracovníčka v teréne si všimol na bráne tabuľku „ Pozor zlý pes „, a keďže počul z domu krik otočil auto smerom k bráne, otvoril dvere a vlastne tak pomohol pracovníčke dostať sa bezpečne bez ujmy na zdraví do auta, keďže rozzúrený pes ju prenasledoval a preskočil za ňou aj plot. Pracovníčka mu bola povďačná, že jej pomohol lebo až v aute si uvedomila čo sa mohlo stať. Celá roztrasená sa zastavila na Obecnom úrade, kde informovala starostku o udalosti, ktorá sa stala a zároveň informovala prevádzkovateľa zberne VDI o stave v akom sa prevádzka nachádzala v čase hygienickej kontroly ako i o prístupe pracovníčky. Celá záležitosť mala dohru na priestupkovom konaní na odbore zdravotníctva,

kde prevádzkovateľka sa opätovne neslušne zachovala k našej pracovníčke jednak kvôli uloženej pokute, ktorá už bola dvojnásobná ako i z dôvodu, že VDI zrušilo s pracovníčkou zmluvu na prevádzkovanie predmetnej zberne. Od tejto udalosti si pracovníčka nášho úradu pri šetrení sťažností, podnetov, resp. obhliadkach všima či nemajú v dome zlého psa. I po rokoch na túto príhodu nezabudla a snáď bude dobrým príspevkom i do spracovávaných fragmentov, keďže ju priniesol život.

Stručná charakteristika regiónu – Náš RÚVZ vykonáva odborné činnosti vyplývajúce z právnych predpisov platných na území SR v regióne okresu Nitra, Šaľa a Zlaté Moravce.

Okres Nitra : má 60 obcí a 2 mestá

Rozloha 871 km²

Počet obyvateľov 163 000 /2001 /

Hustota obyvateľov na km² – 187

Leží v západnej časti Nitrianskeho kraja, väčšina územia okresu sa nachádza na území bývalej Nitrianskej župy.

Okres je významný z hľadiska školstva, kultúrnych pamiatok, priemyslu, poľnohospodárstva ale i podnikateľských aktivít v oblasti ubytovania, obchodu a služieb.

Najviac školských zariadení je v meste Nitra za čo je právom označovaná ako mesto mladých. Okrem základných škôl možno spomenúť Univerzitu Konštantina Filozofa a Slovenskú poľnohospodársku univerzitu v Nitre, stredné školy – stavebnú, zdravotnícku, poľnohospodársku, chemickú, hotelovú a stredné odborné učilišťa

Samotné mesto Nitra leží na území rozprestieranom sa medzi masívom Zobora a vrchmi Kalvária a Šibeničný vrch, ktoré možno považovať za časť Tribečského pohoria oddeleného riekou Nitrou od hlavného masívu. Je významné z hľadiska historického, nachádzajú sa tu kultúrne pamiatky ako je Nitriansky hrad, Diecézna knižnica,

Z priemyselných podnikov možno spomenúť Plastiku, Nitrianske textilné strojárne, Idea, CERAM Čab ako i nové závody vybudované v rámci priemyselného parku Nitra – Sever / napr. Sony /.

Veľkým problémom mesta Nitry je závod ADOVA – Kafileria, ktorá je príčinou neustálych sťažností obyvateľov na zápach z jej prevádzky. Pre ich doriešenie bola posúdená rekonštrukcia ČOV, vybudovanie zariadenia pre zachytávanie pachov.

V okrese majú svoje miesto i rekreačné zariadenia a to : Letné kúpalisko v Nitre, Termálne kúpalisko v Poľnom Kesove, ktoré zariadenia vzhľadom na počet obyvateľov nepostačujú. Čiastočne ich nahrádzajú kryté plavárne v Mestskom kúpeli v Nitre ako i v školských zariadeniach. Obyvatelia okresu využívajú k neorganizovanej rekreácii aj vodné plochy ako sú vodné nádrže

Jelenec, Vráble a štrkovisko Veľký Cetín. Tieto však neboli povolené na rekreáciu z dôvodu, že tieto nemajú potrebnú vybavenosť a dlhodobu vykazujú nevyhovujúcu vodu na kúpanie. K rekreácii slúži tiež Chatová osada v Jelenci ako i Penzióny a hotely v Nitre a okolí, u ktorých sme zaznamenali nárast. V rámci obchodných prevádzok možno v rámci okresu spomenúť obchodné centrá, ktoré vznikli v poslednom období v meste Nitra BAUMJAX, LIDL, Hypermarket TESCO, Kaufland, BILLA, NAY, MAX, CENTRO, v meste Vráble – LIDL a TESCO. Veľký rozmach sme zaznamenali aj v rozvoji zariadení osobných a sociálnych služieb v Nitre ale i v obciach okresu.

Okres Šaľa: má 12 obcí a 1 mesto
Rozloha 356 km²
Počet obyvateľov 54 000 /2001/
Hustota obyvateľov na km² - 151,6

Okres je významný priemyslom – Duslom Šaľa a cestovným ruchom - v obci Diakovce sa nachádza termálne kúpalisko s chatovou osadou v dozore RÚVZ Nitra. Pri obci Kráľová nad Váhom je vytvorené vodné dielo s dl. cca 12 km a šírkou 2 km. Sú tu možnosti na kúpanie, jachting, vodné lyžovanie, rybolov. Zároveň slúži aj pre veľkoplošnú závlahu pre okolitých poľnohospodárskych podnikov. Ďalšie vodné dielo sa nachádza pri obci Selice a zaujímavý z hľadiska oddychu je aj areál strelnice Orлік neďaleko Šale.

Uvedený okres je zaujímavý aj množstvom podnikateľských aktivít z hľadiska obchodu a služieb, možno spomenúť obchodné centrá BILLA, Kaufland, Tesco a LIDL

Okres Zlaté Moravce: vznikol 23.7.1996 v rámci nového územného usporiadania. Do novovytvoreného okresu patrí časť obcí bývalého okresu Nitra ku ktorým pribudla obec Tekovské Nemce z bývalého okresu Žiar nad Hronom. Okres tvorí 32 obcí a 1 mesto
Rozloha 521 km²
Počet obyvateľov 43 913 /2001/
Hustota obyvateľov na km² – 84

Okres je svojím okolím súčasťou uzavretého prírodno .- zemepisného celku, ktorého osou je horný tok rieky Žitavy, tvoriacej predel pohoriami Tribeč a Pohronský Inovca. Žitava pramení na severozápadných svahoch Pohronského Inovca vo výške 107 m n.m, plocha povodia je 907 km². Dané územie sa nachádza v juhozápadnej časti Slovenska v oblasti zvanej Horné Požitavie. V okrese je 422 ha vodných plôch, ktoré sú využívané na chov rýb a závlahy. Z týchto možno spomenúť vodné nádrže Slepčany, Nemčiňany. Podstatnú časť územia okresu zaberajú lesy –42 %.

V okrese je rozvinutý cestovný ruch, ktorého centrom je obec Topoľčianky, kde sa nachádza renesančný kaštieľ barokovo upravený s klasickou prestavbou

štvrtého krídla. Patrí k najvýznamnejším kultúrnym pamiatkam Slovenska. Letné sídlo Habsburgovcov i československých prezidentov. V kaštieli ponúkajúcom ubytovanie je i múzeum dobového interiéru. V anglickom parku je umiestnený poľovnícky zámoček so zbierkou trofejí. Okolie Topolčianok je známe chovom koní a poľovníckym revírom. Pri obci Žikava sa nachádza Zubria obora. Ďalším miestom je Gýmeš – zrúcaniny hradu pôvodne kráľovského hradu postaveného v 13. storočí. Po jeho dobytí Turkami zač. 17. storočia ho majitelia Forgáčovci znovu opravili a zosilnili jeho opevnenie. Z pôvodného komplexu zostali len zvyšky budov a opevnenia. V blízkosti sa nachádza rekreačné stredisko Jelenec - Remitáž s možnosťou turistiky, člnkovania a rybolovu. Obce Kostolany pod Tribečom, Čaradice, Jedľové Kostolany a Obyce sú známe poriadaním detských táborov ale aj rekreačných pobytov. .

V obci Tesárske Mlyňany sa nachádza najväčší dendrologický objekt na Slovensku založený v roku 1892 – Arborétum, ktorý sa zaraďuje k popredným arborétam v Európe. Na ploche 61,14 ha rastie vyše 2 200 druhov drevín.

Okresné mesto Zlaté Moravce je centrom horného Požitavia. Prídavné meno „Zlaté „ sa spája s využívaním tunajších nálezísk zlata. O vzniku mesta hovorí legenda z r. 1896, v ktorej sa spomína, že miestny potok Zlatňanka bol zlatonosný, čo využívali prísťahovalci z Moravy ryžujúci zlato. Takto vzniklo mesto Zlaté Moravce. Keď zlato ubudlo, zo zlatokopov sa stali remeselníci, roľníci a obchodníci. Známe sú najmä z čias minulých ako centrum remeselníctva. V centre mesta sa nachádza pôvodný renesančný kaštieľ z roku 1630, v ktorom sídli mestské múzeum s expozíciami histórie a prírody regiónu. V renesančnom štýle bol postavený aj bývalý župný dom v roku 1789. Hodnotný interiér má kostol. V meste sa nachádza letné kúpalisko a celý rad podnikateľských objektov – zariadenia služieb, obchodné jednotky ako napr. obchodné centrum BILLA a pripravuje sa výstavba Tesca. V meste sú i priemyselné závody a to Danffos Compressors, Tehelne a podniky v rámci priemyselného parku. .

Dosiahnuté výsledky úradu

Úvodom je potrebné uviesť, že ťažko je obsiahnuť do pár strán všetko to čo úrad dosiahol za uplynulých 60 rokov. O našej práci hovoria každoročne výročné správy ako i dlhšie hodnotenia podľa požiadaviek ÚVZ ale predovšetkým výsledky, ktoré sme dosiahli v zariadeniach v dozore jednotlivých oddelení v rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru. Do fragmentov sme vybrali z činnosti jednotlivých oddelení len niektoré údaje dôležité z hľadiska ochrany zdravia.

V rámci oddelenia HŽP je potrebné spomenúť najmä oblasť zásobovania obyvateľov pitnou vodou a odkanalizovanie, ktoré oblasti sú z hľadiska ochrany

zdravia veľmi dôležité. Možno konštatovať, že i našimi opatreniami sa podarilo presadiť dobudovanie verejných vodovodov v obciach okresov Nitra a Zlaté Moravce. V súčasnej dobe sa obidve oblasti riešia komplexne v rámci regiónov. Verejný vodovod nemajú vybudovaný obce Jelšovce v okrese Nitra – výstavba sa t.č. rieši projekčne napojením na Ponitriansky skupinový vodovod a obce Neverice, Ladice, Kostolany pod Tribečom a Host'ovce v okrese Zlaté Moravce. Obec Host'ovce je t.č. v štádiu riešenia na napojenie z diaľkovodu Gabčíkovo v rámci riešenia zásobovania vodou obce Martin nad Žitavou, kde dochádza v poslednom období k nárastu dusičnanov nad povolený limit.

Doriešil sa tiež dlhodobý problém v odkanalizovaní mesta Nitry ukončením výstavby novej ČOV a jej uvedením do trvalej prevádzky v roku 2007. V tomto roku pribudli aj stavby ČOV a kanalizácia v obci Klasov, ktorá zabezpečí aj čistenie splaškových vôd z obce Babindol, ktorá bola daná do prevádzky.. V súčasnej dobe je % zásobovaných obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov a odkanalizovanie nasledovné:

Zásobovanie vodou :	Odkanalizovanie:
V okrese Nitra - 89,26 %	60,5 %
V okrese Šaľa - 90,93 %	57,3 %
V okrese Zlaté Moravce - 87,71 %	42,2 %

Možno tiež poukázať na zlepšenie stavu čistoty ovzdušia v dôsledku plynofikácie kotolní, v likvidácii odpadov ako i na rozvoj ubytovacích zariadení, zariadení CR – vylepšenie režimu a dobudovanie letného kúpaliska v meste Nitra, zariadení osobných služieb najmä nových druhov, zariadení sociálnych služieb, ktoré sú vzhľadom na staršie obyvateľstvo veľmi potrebné a chránených pracovísk v rámci zariadení v dozore HŽP. V poslednom období najmä v mestách okresov pribudli a stále pribúdajú stavby obchodných centier ako boli TESCO, BILLA, LIDL, MAX, Baumax, Kaufland , Centro a Mlyny, ktoré boli realizované v meste Nitra, TESCO, Kaufland, LIDL, BILLA v meste Šaľa, TESCO vo Vrábľoch, TESCO v Zlatých Moravciach. Prebieha tiež príprava, výstavba ale už aj prevádzka priemyselných parkov v Nitre, vo Vrábľoch, v Zlatých Moravciach a v Šali ale i v niektorých obciach okresov /Čab, Diakovce a pod. Uvedené stavby i keď znamenajú možnosť zamestnania obyvateľov vzhľadom na ich umiestňovanie prinášajú neraz i problémy súvisiace s hlukom a emisiami. Venovala sa pozornosť tiež dopravných stavbám ako bola najmä výstavba rýchlostnej komunikácie R1 úsek – Nitra Tekovské Nemce , ktorá je v súčasnosti v predčasnom užívaní. V rámci dozoru pribudla tiež problematika telekomunikačných zariadení a väzníc, kde sa riešili ubytovacie zariadenia a pracovňa. Šetrili sa podnety obyvateľov na chov domácich zvierat, nedostatky v súvislosti s výskytom holubov v meste Nitra, hluk z hudobnej produkcie počas usporiadaných podujatí a pod.

Oddelenie sa podieľalo na plnení programov a projektov zameraných na jednotlivé zložky životného prostredia a dopad na zdravie obyvateľov ako boli – odpady komunálne, poľnohospodárske a zo zdravotníckych zariadení, a monitoring zásobovania pitnou vodou a vody na kúpanie, medzinárodný projekt ASHRAM, hodnotila sa účinnosť dezinfekcie pitných vôd. V spolupráci s mestom sa riešil projekt Zdravé mestá, v rámci ktorého sme sledovali hygienickú úroveň detských verejných pieskovísk a fontán v meste Nitra. Na základe získaných výsledkov o kvalite pieskovísk a našich opatrení možno konštatovať výrazné zlepšenie hygienickej úrovne sledovaných pieskovísk ako i ich vybavenosti v prospech detskej populácie .

V rámci oddelenia výživy:

Po roku 1989, kedy došlo k značnému nárastu podnikateľských aktivít v oblasti potravinárstva bolo zaznamenané zhoršenie na úseku čistoty a hygieny najmä stravovacích prevádzok ako i arogancia ich prevádzkovateľov v rámci výkonu dozoru. Pracovníci oddelenia i napriek týmto skutočnostiam vyvinuli z hľadiska ochrany zdravia značné úsilie pre zabezpečenie vyhovujúcich podmienok najmä pri manipulácii s potravinami, ich skladovaním ako i samotnej príprave stravy. Odbornými vedomosťami a aktivitou došlo k vylepšeniu stravovacích služieb predovšetkým na úseku závodného stravovania, vo výdajniach stravy ale aj k zlepšeniu monitorovacieho systému v oblasti zdravotnej neškodnosti potravín. V rámci projektu „Výživový stav obyvateľov“, pracovníci oddelenia v oblasti zdravotnej výchovy prispeli k informovanosti stanovených ukazovateľov pre zlepšenie zdravia a stravovacích návykov. Vo významnej miere sa za posledné 10 – ročné obdobie zvýšila kvalita takých citlivých potravín ako je zmrzlina, lahôdkárske a cukrárenské výrobky.

V rámci oddelenia hygieny detí a mládeže

Dosiahlo sa v mnohých predškolských ale i školských zariadeniach v okrese Nitra a Zlaté Moravce doriešenie nevyhovujúcej kvality vody z vodných zdrojov napojením na verejný vodovod, v súvislosti so staršími školskými zariadeniami sa našimi opatreniami doriešilo odstránenie azbestu na ZŠ Tulipánovej v Nitre, zabezpečila sa potrebná údržba škôl a predškolských zariadení, školských stravovacích prevádzok, pribudli nové telovýchovné zariadenia, došlo k plynofikácii v školských a predškolských zariadeniach.

V rámci tohto oddelenia bola zaznamenaná obnova zariadení jasiel v Nitre ale zároveň pokles počtu predškolských zariadení, ktoré sú využívané na iné účely ako napr. sociálne – Senior centrum na Baničovej ul. v Nitre a pod. MŠ sú tiež často v súvislosti s úspornými opatreniami prevádzkovateľov v rámci úprav umiestňované do ZŠ,

Oddelenie sa počas hodnoteného obdobia zapojilo do celého radu projektov a hlavných úloh ako boli :

-prevencia úrazov dedí v spolupráci s chirurgami,

- prevencia chybného držania tela u školských detí
- monitoring zdravotného stavu orálneho zdravia u detí predškolského veku „ Zdravé zúbky „ v spolupráci so zubnými ambulanciami
- otužilček zapojené deti v predškolskom veku

- Zdravé deti v zdravých rodinách v spolupráci s pediatrami sledovanie určených ukazovateľov
- školy podporujúce zdravie a Zdravé MŠ
- školský prieskum užívania legálnych a nelegálnych drog u žiakov ZŠ a SŠ a učiteľov týchto škôl
- prestaň a vyhraj – fajčenie
- prevencia AIDS na ZŠ a SŠ v spolupráci s oddelením epidemiológie
- ESPAD – európsky prieskum – alkohol, tabak, drogy na 3 SŠ zapojených bolo 508 žiakov /Zlaté Moravce a Nitra /
- Antropometria – prieskum telesného vývoja detí a mládeže v SR a zistenie trendov v ich telesnom raste a vývine - rok 2011 / 7 prieskumov od vzniku hygieny / zapojených bolo 512 detí z mesta a vidieku, vykonaných bolo 3072 meraní na 4 ZŠ a 3 SŠ
- sledovanie chorobnosti detí v predškolskom veku vo vytypovaných zariadeniach MŠ
- mliečny program na ZŠ
- ovocie na školách MŠ a ZŠ
- Adamko hravo zdravo – osvojenie návykov detí v MŠ zameraných na osobnú hygienu a stravovanie
- bezpečnosť detí pri cestách v spolupráci s dopravnou políciou

V rámci oddelenia epidemiológie:

Vyzdvihnúť treba najmä: založenie evidencie cudzích štátnych príslušníkov v okrese Nitra so zameraním na očné ochorenia / vyšetrenie očných spojiviek, diagnostika inklúzných konjunktivitíd, trachomu a malárie – ochorenie na trachóm sa dôslednou dispenzárnou starostlivosťou znížilo a postupne zlikvidovalo na čom mali zásluhu p. Valéria Petrovičová a Klára Zemanová pracovníčky epidemiológie.

Dosiahla sa vysoká preočkovanosť detskej populácie v 70 rokoch a podstatne sa znížila chorobnosť u nákaz preventabilných ochorení - detská obrna, osýpky, rubeola, mums, ružienka, záškrt, Od r. 1976 je nulová chorobnosť na tetanus v dôsledku všennárodného očkovania –posledné prípady boli evidované v roku 1974.

Povinným vyšetrovaním zamestnancov v potravinárstve a evidovaním bacilonosičstva brušného týfusu sa podstatne znížil a zamedzil výskyt tohto ochorenia a v posledných rokoch je výskyt nulový. V januári 1985 bola zahájená pracovníčkami štatistiky činnosť zberného centra ISPO pre hlásenie týždenných výkazov prenosných ochorení z 5 okresov – NR, TO, LV, KN a NZ

V rámci boja proti prenosným chorobám – pracovníci zabezpečovali, vykonávali a vyhodnocovali celý rad očkovacích akcií ako boli – očkovanie proti detskej obrne v roku 1984 I. a II. etapa, celonárodne očkovanie proti tetanu u dospelého obyvateľstva, ktoré vyvrcholilo v roku 1985 s celkovou preočkovanosťou 98,1 % /na tomto % mala podiel dobrá spolupráca s okresným odborníkom pre všeobecné lekárstvo, riaditeľstvom OÚNZ oddelením zdravotnej výchovy/, očkovanie proti kliešťovej encefalitíde u vybraných rizikových pracovníkov /lesní pracovníci/ v dôsledku čoho ubudli profesionálne ochorenia pracovníkov, zabezpečil sa zber sér od dievčat na sledovanie hladiny protilátok proti rubeole v súvislosti s plánovaným očkovaním proti tejto chorobe v roku 1985, očkovanie proti B-hepatitíde u pracovníkov hemodialyzačného strediska Nemocnice Nitra novou vakcínou. Na odbore pracovala informačná linka AIDS a poradňa pre prevenciu AIDS , zabezpečuje sa i vyšetrenie osôb na pozitivitu /zahraniční študenti/.

V rámci oddelenia preventívneho pracovného lekárstva

Problematika pracovného prostredia, pracovných podmienok a sledovanie zdravotného stavu pracujúcej populácie je náplňou práce samostatného odboru, ktorý bol pri vzniku hygienickej služby v Nitre založený ako Odbor hygieny práce. V centre záujmu odboru boli podmienky práce osobitných skupín zamestnancov, najmä zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce, mladistvých zamestnancov, tehotných žien, dojčiacich žien, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím.

Problematika pracovného prostredia v Nitrianskom okrese, ktorý sa na jednej strane vyznačoval rozvinutou poľnohospodárskou výrobou a na druhej strane rozvinutým z celoslovenského hľadiska významným priemyslom, zahŕňala široké spektrum fyzikálnych, chemických, biologických, psychických, fyziologických a iných faktorov vplývajúcich na zdravie zamestnancov a ich riešenie vyžadovalo od pracovníkov odboru vysoký stupeň odborných vedomostí. Odbor patril dlhodobo medzi odbory so silným personálnym obsadením týkajúcim sa počtu, špecializácie a odbornosti pracovníkov.

Organizačne sa odbor členil na oddelenie poľnohospodárskej hygieny, oddelenie priemyselnej hygieny, oddelenie laboratórne, oddelenie fyziológie práce a oddelenie hygieny žiarenia.

Na Odbore hygieny práce, ktorý sa neskôr premenoval na Odbor preventívneho pracovného lekárstva, pôsobili vo funkcii vedúceho odboru mnohí odborníci v oblasti PPL - Ing. Tibor Kubiš, MUDr. František Štěpánek, MUDr. František Vrbovský, Mgr. Jiří Houdek, od roku 1997 do roku 2009 odbor viedla MUDr. Zuzana Machatová zároveň aj ako krajská odborníčka pre PPL pre Nitriansky kraj. Po odchode MUDr. Machatovej funkciu vedúceho oddelenia PPL ako aj krajskej odborníčky PPL pre Nitriansky kraj vykonáva Ing. Eleonóra Halzlová, MPH.

Pracovníci odboru zabezpečovali vo svojom územnom obvode - v okrese Nitra (mestá Nitra, Zlaté Moravce a Vráble) preventívny a bežný dozor nad ochranou zdravia zamestnancov pri práci, zabezpečovali meranie fyzikálnych a chemických faktorov v pracovnom prostredí a zabezpečovali plnenie hlavných úloh na úseku ochrany zdravia ľudí v rozsahu kompetencií určených zákonom č. 20/1966 Zb. o starostlivosti o zdravie ľudu, neskôr zákonom č. 272/94 Z.z. o ochrane zdravia ľudí, zákonom č. 126/2006 Z.z. Zákon o verejnom zdravotníctve a nakoniec až do súčasnosti zákonom č. 355/2006 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravotníctva a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Posudková činnosť spočívala vo vydávaní rozhodnutí, záväzných stanovísk a iných odborných vyjadrení k uvedeniu priestorov do prevádzky a k zmenám v ich prevádzkovaní, k projektovým dokumentáciám stavieb, k umiestneniu nových prevádzok, v schvaľovaní nakladania s veľmi toxickými a toxickými látkami, schvaľovaní používania karcinogénnych látok pri práci, zaradovaní pracovných činností do kategórií rizikových prác, atď.

V rámci bežného dozoru sa činnosť zamerala na kontroly pracovných podmienok, kontrolu dodržiavania právnych predpisov v oblasti ochrany zdravia zamestnancov, plnenie opatrení na odstránenie alebo zníženie rizík v pracovnom prostredí, na zhodnotenie expozície zamestnancov rizikovým faktorom a zaradenie prác do jednotlivých kategórií rizika, zabezpečenie preventívnych lekárskeho prehliadok zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce, a iné.

V rámci špecializovaných činností sa odbor podieľal na riešení hlavných úloh, programov a projektov zameraných na problematiku ochrany zdravia pri práci a zabezpečoval databázu údajov a viedol zoznam rizikových prác na území okresu Nitra a vykonávalo šetrenie hlásených podozrení na vznik choroby z povolania.

V podnikoch so zameraním na poľnohospodársku rastlinnú výrobu bol dozor zameraný predovšetkým na ochranu zdravia zamestnancov pri práci s chemickými látkami používanými pri ochrane rastlín, ďalej pri práci v riziku hluku a prachu na pracoviskách pozberovej úpravy osív a pri práci na poľnohospodárskych strojoch (traktory, kombajny). V živočíšnej výrobe bolo úsilie pracovníkov oddelenia zamerané hlavne na zníženie ohrozenia zdravia zamestnancov chorobami prenosnými zo zvierat na ľudí, ale aj na problematiku výskytu zvýšenej koncentrácie čpavku alebo pevného aerosólu živočíšneho pôvodu (perie) v pracovnom ovzduší (chov hydiny a moriek).

Na území Nitrianskeho okresu vznikli priemyselné závody a podniky z celoslovenského pohľadu významné výrobným zameraním, počtom zamestnancov a z hľadiska výskytu závažných rizikových faktorov. Najvýznamnejšie závody z hľadiska zdravotných rizík pri práci v 70-tych až 90-tych rokoch boli Azbestocementové závody (ACZ), kde sa riešilo závažné zdravotné riziko z expozície zamestnancov azbestovým vláknam, boli nariadené rôzne opatrenia (technické, organizačné, zdravotnícke), od postupnej konverzie až po zákaz výroby acz výrobkov v roku 1990. Ešte doteraz sa riešia

profesionálne ochorenia z expozície azbestu (rakovina pľúc, azbestóza, mezoteliom). Celkový počet hlásených, prešetrovaných a k dnešnému dňu priznaných chorôb z povolania z azbestu u bývalých zamestnancov ACZ je cca 80 prípadov. Ďalšími významnými podnikmi boli a sú : Plastika Nitra a VÚSAPL Nitra so zameraním na výskum, vývoj, výrobu a spracovanie plastov so závažnou expozíciou zamestnancov chemickým faktorom a hluku. V 70-tych rokoch sa v Plastike riešili profesionálne otravy – 18 prípadov chronickej otravy olovom, ďalej Elitex - závod na výrobu textilných strojov so závažným výskytom hluku v pracovnom prostredí, Calex Zlaté Moravce - závod na výrobu obuvi, v ktorom sa okrem zdravotných rizík z chemických faktorov pri práci riešili i environmentálne riziká - kontaminácia spodných vôd trichlóretylénom, a mnohé ďalšie.... V roku 1996 v rámci nového územnosprávneho usporiadania SR bol pod územnú pôsobnosť odboru PPL v Nitre pričlenený aj okres Šaľa s najvýznamnejším podnikom s chemickou výrobou v SR - Duslo, a.s. Šaľa, zameraným na výrobu priemyselných hnojív, gumárenských chemikálií, prípravkov na ochranu rastlín, disperzných lepidiel typ Duvilax, výrobky horčíkovej chémie. Podnik je z pohľadu preventívneho pracovného lekárstva a ochrany zdravia zamestnancov pri práci dôležitý z hľadiska výskytu rizikových faktorov a ich kombinácií (karcinogénne látky, mutagénne látky, chemické látky so senzibilizujúcim účinkom, hluk, pevné aerosóly, azbest, práca s bremenami,...).

V rámci preventívneho zdravotného dozoru odbor v spolupráci s odborom epidemiológie zabezpečoval aj posudkovú a schvaľovaciu činnosť pre zdravotnícke zariadenia (práca s chemickými karcinogénmi, cytostatikami, práca s biologickými faktormi).

V súvislosti s prijatím novej koncepcie Odboru PPL v roku 2008 sa zmenila aj organizačná štruktúra odboru, odčlenilo sa laboratórne oddelenie, oddelenie radiačnej ochrany bolo pretransformované na pracovnú skupinu pre ochrana zdravia pred žiarením a organizačne začlenené pod Oddelenie PPL, kde okrem problematiky ionizujúceho žiarenia bola jej pracovná náplň rozšírená o problematiku neionizujúceho žiarenia. V súčasnosti na Oddelení PPL pracuje 7 odborných zamestnancov vrátane vedúcej oddelenia a vedúceho pracovnej skupiny, z toho 3 vysokoškóľáci, 3 diplomovaní asistenti hygienickej služby a 1 asistent hygienickej služby.

Zmeny v ekonomicko-hospodárskej situácii priniesli zmeny v zameraní priemyselných podnikov (v súčasnosti v regióne prevláda výroba zameraná hlavne na doplnkový automobilový priemysel, elektrotechniku, strojárstvo, ale aj chemický priemysel, kovovýrobu), významnejšie výrobné podniky sa sústreďujú hlavne v priemyselných parkoch Nitra – Sever, Nitra – Juh, v pôvodnej mestskej priemyselnej časti Nitra - Dolné Krškany a v priemyselnej časti mesta Vrábľe a Zlaté Moravce. Podniky s menším počtom zamestnancov zamerané najčastejšie na kovovýrobu, zámočnicke práce, opravárenské práce, servis motorových vozidiel často zriaďujú svoje prevádzky v neúčelových

priestoroch v obytných zónach, čo predstavuje potenciálne riziko negatívneho vplyvu činnosti prevádzky na okolité životné prostredie. S rozvojom technológií nastali zmeny aj v charaktere vykonávaných prác, čo sa prejavilo vo výskyte ďalších významných rizikových faktorov v pracovnom prostredí (práce so zobrazovacími jednotkami, fyzická, psychická a senzorická záťaž pri práci, práce vykonávané vo vynútených polohách, práce vykonávané dlhodobo v stoji,...).

Prijatím zákona č. 124/2006 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a zákona č.355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravotníctva sa ustanovila povinnosť pre podnikateľov zabezpečiť hodnotenie a posudzovanie zdravotných rizík v pracovnom prostredí pracovnou zdravotnou službou, vypracovať posudok o riziku a prevádzkový poriadok pre práce spojené s expozíciou faktorom pracovného prostredia. Vybudovaním systému kvalitných PZS očakávame postupný zánik doteraz často formálneho a nedostatočného výkonu lekárskeho prehliadok vo vzťahu k práci (zmluvnými lekármi alebo praktickými lekármi pre dospelých podľa miesta bydliska zamestnanca) a nesprávneho, formálneho hodnotenia zdravotných rizík pri práci osobami bez zdravotníckeho vzdelania.

Zmeny v charaktere pracovných podmienok nastali aj v poľnohospodárstve, kde sa výrazne obmedzilo používanie chemických látok – hlavne klasifikovaných ako toxické a veľmi toxické. Modernizáciou poľnohospodárskych technologických zariadení sa postupne zlepšujú pracovné podmienky a znižuje sa počet prác vykonávaných v riziku hluku a prachu.

V roku 2011 bol na všetkých RÚVZ v SR zavedený nový počítačový program „ASTR 2011“ na evidenciu databázy údajov o rizikových prácach. V súčasnosti sa pracuje na rozšírení možnosti programu viesť údaje a zoznamy aj prešetrovaných a priznaných chorôb z povolania.

Okrem plnenia úloh vyplývajúcich zo zákona č. 355/2007 Z.z. sa na oddelení riešia programy a projekty úradov verejného zdravotníctva, oddelenie dlhodobo rieši samostatný projekt “Zdravé pracoviská“.

V súčasnom období ide o tieto programy a projekty:

- Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce, ktoré pozostáva z čiastkových úloh:.
- Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)
- Znižovanie zdravotných rizík z veľmi jedovatých a jedovatých látok a prípravkov
- Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu
- Znižovanie psychickej pracovnej záťaže - Znižovanie výskytu chorôb z povolania z dlhodobého, nadmerného a jednostranného zaťaženia
- Prevenencia ochorení chrbtice súvisiacich s prácou a prešetrovanie podozrení na iné poškodenia zdravia z práce so zameraním na ochorenia chrbtice

- Znižovanie rizika vzniku ochorení podmienených prácou u zamestnancov pri práci so zobrazovacími jednotkami,
- Príčinné súvislosti nádorových ochorení v pracovnom a životnom prostredí a životný štýl
- Nadväzujúca štúdia nádorových ochorení pľúc a hornej časti tráviaceho a dýchacieho systému u pacientov Stredoeurópskej multicentrickej štúdie typu prípad-kontrola
- Zvyšovanie úrovne ochrany zdravia pred rizikami z chemických látok

Projekt „Zdravé pracoviská“ realizujeme v spoločnosti DUSLO a.s., Šaľa. Výber na realizáciu projektu bol podmienený rôznorodosťou pracovných podmienok v podniku a najmä závažnosťou expozície chemickým látkam, pevným aerosólom, hluku, biologickým faktorom, práce so zobrazovacími jednotkami v priestoroch veľínov bez denného osvetlenia a práce s bremenami. V rámci plnenia programu bola pozornosť zameraná na hodnotenie úrovne a účinnosti opatrení vykonávaných zamestnávateľom na predchádzanie vzniku ochorení podmienených prácou a na ich obmedzenie, zabezpečenie zdravotného dohľadu nad pracovnými podmienkami a zabezpečenie lekárskeho preventívnych prehliadok vo vzťahu k práci oprávnenou pracovnou zdravotnou službou, sústavné monitorovanie úrovne expozície zamestnancov rizikovým faktorom a prehodnotenie zaradenia prác do kategórie rizikových faktorov. Pri závode Duslo a.s. Šaľa je zriadené Centrum zdravotnej starostlivosti, ktoré sa zameriava na vyšetrenia rizikových faktorov - TK, triglyceridy, celkový cholesterol, cukor. V rámci spolupráce sú osoby s nepriaznivými vyšetrenými parametrami odporúčené do Poradne ochrany zdravia pri práci RÚVZ so sídlom v Nitre na poskytnutie poradenstva resp. na zaradenie do intervenčného programu zameraného na ochranu a podporu zdravia zamestnancov v Centre zdravotnej starostlivosti.

Na oddelení PPL funguje Poradňa ochrany zdravia pri práci, v rámci ktorej pracovníci oddelenia poskytujú zamestnancom, zamestnávateľom ale aj širokej verejnosti individuálne alebo kolektívne poradenstvo a konzultačnú činnosť v problematike vytvárania zdravých pracovných podmienok a ochrany zdravia pri práci .

x Riešená bola výskumná úloha Sledovanie vplyvu azbestu na organizmus pracovníkov v ACZ Mlynárce. Na základe opatrení RÚVZ sa podarilo postupné zníženie výroby azbestu až jej zastavenie v závode Ferrenit Nitra. Kladne možno hodnotiť spoluprácu s oddelením pracovného lekárstva Nemocnice Nitra, v rámci ktorej sa podarilo zachytiť výskyt a riešiť vzácne prípady mezoteliomu a azbestózy spojených s rakovinou kože u osôb exponovaných pri výrobe azbestových výrobkov v ACZ Nitra.

x V rámci projektu Zdravé pracoviská sa riešili pracovné podmienky v podnikoch Duslo Šaľa, Teleflex Vrábľa a Cesty Nitra. Podľa požiadaviek prevádzkovateľov sa zabezpečuje cestou odboru laboratórnych činností meranie širokej škály chemických a fyzikálnych faktorov z hľadiska ochrany zdravia pracovníkov. Priebežne sa zabezpečuje sledovanie rizikových prác a hodnotenie rizík, kde tiež boli v niektorých zariadeniach opatreniami dosiahnuté zlepšenia pracovných podmienok pracovníkov. Zabezpečovalo sa tiež zaškolenie pracovníkov spádového územia do merania fyzikálnych škodlivín, toxikologická kontrola prinesených húb a pod.

Problematike ochrany zdravia pred ionizujúcim žiarením sa nitrianska hygienická služba začala venovať prakticky od jej vzniku. V krátkej dobe vznikol úsek radiačnej ochrany pod vedením profesora Štefana Sauberera, ktorý v rámci stanovených kompetencií zabezpečoval na celom území okresu Nitra štátny zdravotný dozor v oblasti ochrany zdravia pracovníkov a obyvateľstva pred ionizujúcim žiarením. V tej dobe bola činnosť úseku zameraná ako v preventívnom, tak aj bežnom dozore skoro výlučne na problematiku ochrany zdravia pred rtg žiarením z lekárskeho ožiarenia. Z dôvodu rozmachu počtu a druhu používaných zdrojov ionizujúceho žiarenia bolo potrebné uvedený úsek posilniť. V 70-ych rokoch, po odchode profesora Sauberera, bol krátkodobo vedením úseku poverený MUDr. Štepanek. Úsek bol posilnený o ďalšieho pracovníka – asistenta hygienickej služby p. Stanislava Hrozenského. V roku 1976 sa vedúcim oddelenia stal MUDr. Miroslav Machata, ktorý ho viedol do roku 1982. V roku 1984 sa úsek radiačnej ochrany pretransformoval na oddelenie radiačnej ochrany. Od 1.1.1996 bol prijatý na predmetné pracovisko ďalší asistent hygienickej služby p. Igor Baláz a dňom 1.7.1998 Mgr. Vladimír Trebichalský, ktorý sa od roku 2002 stal jeho vedúcim. V mesiaci december 2006 došlo v rámci štrukturálnych zmien v sieti úradov verejného zdravotníctva v SR k zrušeniu oddelenia ochrany zdravia pred žiarením organizačne začleneného do odboru preventívneho pracovného lekárstva RÚVZ Nitra a vytvoreniu pracovnej skupiny ochrany zdravia pred žiarením, ako súčasť oddelenia preventívneho pracovného lekárstva. V takejto podobe a s personálnym obsadením 1 vysokoškolák – odborný radca a 1 stredoškólák – radca až do súčasnosti zabezpečuje v zmysle ustanovenia § 6 ods. 5 písm. b/ zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov výkon štátneho zdravotného dozoru v komplexnej oblasti ochrany zdravia pred ionizujúcim žiarením, s výnimkou dozoru v Atómovej elektrárni Mochovce, už na celom území Nitrianskeho kraja (7 okresov). Zároveň bola činnosť pracovnej skupiny rozšírená aj o problematiku niektorých druhov neionizujúceho žiarenia (laserové žiarenie, magnetická rezonancia, a pod.) v jeho troch okresoch - Nitra, Zlaté Moravce a Šaľa. Pracovisko je odborne usmerňované odborom ochrany

zdravia pred žiarením Úradu verejného zdravotníctva SR, pričom jeho hlavnou náplňou je:

- vedenie evidencie pracovísk so zdrojmi ionizujúceho žiarenia a poskytovanie informácií do centrálného registra zdrojov ionizujúceho žiarenia
- kontrola pracovných podmienok a spôsobu zaobchádzania so zdrojmi ionizujúceho žiarenia z hľadiska ich možného vplyvu na zdravie pracovníkov a obyvateľstva v zmysle požiadaviek platnej legislatívy
- problematika zaradovania pracovných činností so zdrojmi ionizujúceho žiarenia do príslušných kategórií zdravotného rizika
- vykonávanie dozimetrických meraní kerry vo vzduchu a príkonu kerry vo vzduchu neúžitocného ionizujúceho žiarenia, špecializovaných meraní kvality rtg prístrojov v zdravotníckych a veterinárnych zariadeniach v rozsahu možností prístrojového vybavenia a radiačnej úrovne pri používaní technických rtg prístrojov, ako aj uzavretých a otvorených rádioaktívnych žiaričov a merania úrovne povrchovej alfa, beta a gama kontaminácie na pracoviskách s otvorenými rádioaktívnymi žiaričmi.
- vydávanie posudkov na výstavbu pracovísk so zdrojmi ionizujúceho žiarenia a na zmeny dôležité z hľadiska radiačnej ochrany, povolení na činnosti vedúce k ožiareniu a usmerňovanie fyzických a právnických osôb pri nakladaní so zdrojmi ionizujúceho žiarenia
- konzultačná, poradenská a osvetová činnosť v problematike ionizujúceho žiarenia
- plnenie programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR
- prešetrovanie mimoriadnych udalostí, radiačných nehôd a havárií
- v prípadoch vyžiadania dozimetrické merania dávkového príkonu gama žiarenia v ovzduší a plošnej rádioaktívnej kontaminácie (napr. v súvislosti s mimoriadnymi radiačnými udalosťami).

V oblasti používania vybraných zdrojov neionizujúceho žiarenia (lasery, magnetická rezonancia, a pod.) pracovná skupina zabezpečuje v plnom rozsahu preventívny a bežný zdravotný dozor.

Výkonom štátneho zdravotného dozoru, prednáškovou a publikačnou činnosťou sa v oblasti radiačnej ochrany v Nitrianskom kraji dosiahlo okrem iného to, že:

- sa zvýšila celková úroveň zabezpečovania ochrany zdravia pri používaní zdrojov žiarenia
- v rámci pripomienkového konania pripravovanej legislatívy boli do viacerých predpisov zakomponované predložené pripomienky

- došlo k celkovému sprehľadneniu subjektov, ktorí sú držiteľmi používaných a aj nepoužívaných zdrojov ionizujúceho a neionizujúceho žiarenia,
- sa zaviedlo vedenie prehľadnej databázy o používaných a nepoužívaných zdrojoch ionizujúceho a neionizujúceho žiarenia,
- v kraji Nitra nie je subjekt, ktorý by dlhodobo vykonával činnosti vedúce k ožiareniu bez príslušného povolenia orgánu verejného zdravotníctva,
- všetky subjekty nakladajúce so zdrojmi ionizujúceho žiarenia v Nitrianskom kraji, majú v zmysle t.č. platnej legislatívy prehodnotenú a posúdenú rizikovosť prác z titulu rizikových faktorov ionizujúceho a laserové žiarenie, pričom sa priebežne aktualizuje zavedená evidencia subjektov s vyhlásenou rizikovou prácou v celoslovenskej databáze ASTR.
- všetky subjekty vykonávajúce činnosti vedúce k ožiareniu majú v danej oblasti zabezpečený odborný dohľad cestou odborných zástupcov pre radiačnú ochranu, ktorí sú držiteľmi osvedčenia o príslušnej odbornej spôsobilosti,
- cielenou dozornou, osvetovou, informačnou a prednáškovou cestou sa zvýšili vedomosti pracovníkov, ktorí vykonávajú činnosti vedúce k ožiareniu alebo môžu dochádzať do styku s ionizujúcim žiarením o základných zásadách stanovených pre radiačnú ochranu.
- v kraji doposiaľ všetky identifikované zdroje ionizujúceho neznámeho pôvodu boli pričinením pracovnej skupiny odovzdané na bezpečné uskladnenie, resp. likvidáciu,
- za novodobej éry pracoviska nebol zaevidovaný ani jeden prípad potvrdenej choroby z povolania
- dôsledným posudzovaním kvalitatívnych parametrov zdrojov ionizujúceho žiarenia sa pristúpilo k vyradeniu nevyhovujúcich, resp. zastaraných rtg zariadení a k ich nahradeniu novými.

Pracovná skupina sa každý rok podieľa na plnení niekoľkých úloh vyplývajúcich z programov a projektov úradov verejného zdravotníctva. V tomto smere sa v posledných rokoch zapojila napr. do plnenia:

- úlohy č. 2.1. Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce, konkrétne úloha č. 2.1.1. Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce).
- úlohy č. 2.: Vypracovať podrobné postupy a vzorové spôsoby zaznamenávania dávok, resp. údajov potrebných pre odhad radiačnej dávky pacientov.
- úlohy č. 5.2. Radiačná ochrana na dočasných defektoskopických pracoviskách v SR
- úlohy č. 5.1. Vyhľadávanie, inventarizácia a odstraňovanie nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a opustených žiaričov

- úlohy č. 5.3: Sledovanie a hodnotenie veľkosti ožiarenia pacientov z lekárskeho ožiarenia

V rámci odboru laboratórných činností

OLČ vzniklo v roku 1998 zlúčením laboratórneho oddelenia odboru pracovného a preventívneho lekárstva (úsek chemických škodlivín) a laboratórneho oddelenia odboru hygieny životného prostredia. Tieto laboratóriá už mali určitú skúsenosť so systémom zabezpečenia kvality pri analýzach vzoriek – od 1.6.1996 Štátnym ústavom pre kontrolu liečiv v Bratislave im bol udelený certifikát, ktorý potvrdzuje že laboratóriá vykonávajú skúšky, analýzy a testy v súlade so zásadami Správnej laboratórnej praxe. V r. 1997 bolo do OLČ organizačne priradené oddelenie MŽP. Laboratóriá OLČ požiadali v r. 2000 SNAS o udelenie SLP pre oddelenia chemických analýz. Osvedčenie o súlade so SLP malo platnosť do 1.8.2003. Laboratóriá OLČ (OCHA, NRC a MŽP) boli v rokoch 2003 až 2006 akreditované SNASom podľa STN EN / ISO 17025. V decembri 2007 do oddelenia chemických analýz bolo z odboru preventívneho a pracovného lekárstva pričlenené oddelenie fyzikálnych faktorov.

Na zabezpečenie kontroly systému kvality v týchto akreditovaných laboratóriách sa každý rok vykonáva externý dohľad zo strany SNAS- u a každé 4 roky reakreditácia laboratórií. V súčasnosti máme akreditovaných 50 skúšok a 103 ukazovateľov v oblasti enviromentálnej bezpečnosti vody, požívatín, biologického materiálu a zložiek životného a pracovného prostredia analytickými, fyzikálno-chemickými a mikrobiologickými metódami. V súčasnosti po opakovaných reakreditáciách laboratórií, je platnosť osvedčenia do 29.9.2014. Okrem akreditovanej činnosti vykonávame aj neakreditované skúšky (71 skúšok a 128 ukazovateľov), ktoré sú zreteľne vyznačené v Protokole o skúške s akreditačnou kombinovanou značkou SNAS. Z dôvodu redukcie laboratórií na RÚVZ v Komárne a Topoľčanoch (v roku 2000) a Leviciach a Nových Zámkoch (v roku 2005) naše laboratóriá zabezpečujú akreditovanú i neakreditovanú činnosť pre celý Nitriansky kraj

NRC pre zdravotnú problematiku vláknitých prachov

Bolo zriadené MZ SR v zmysle zákona č. 518/1990 Z.z. dňa 1.februára 1997 v Štátnom zdravotnom ústave v Nitre s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky. NRC ako súčasť laboratórných činností bolo v roku 2000 akreditované SNAS.

V rámci NRC pre zdravotnú problematiku vláknitých prachov sme poskytovali analýzy pre fyzické a právnické osoby zo Slovenska a Česka i pre jednotlivé RÚVZ na Slovensku. V roku 2011 bolo vyšetrených 186 vzoriek ovzdušia a 73 vzoriek stavebného materiálu, čo je spolu 259 ukazovateľov a 305 analýz. Výsledky slúžia ako podklad pre hodnotenie a znižovanie zdravotných

rizík pri práci pre zamestnávateľov v súlade s § 20 ods.8 zákona č. 126/2006 Z.z.

Zabezpečenie kontroly kvality a účasť na medzilaboratórnych porovnávacích skúškach ohľadne odberu i analýzy odobraných vzoriek ovzdušia i stavebného materiálu riešime v spolupráci s akreditovaným laboratóriom Foster Bohemia Praha.

x Výstavbou novej budovy sa zlepšilo priestorové vybavenie pracovísk, došlo tiež k vylepšeniu prístrojového vybavenia laboratórií, ktoré je potrebné pre zabezpečenie vyšetrovania vzoriek ako i v rámci akreditácie pracoviska. Kladne možno hodnotiť postupné zavádzanie ďalších metód podľa potreby terénnych oddelení resp. požiadaviek legislatívy.

Na pracovisku bolo zriadené v roku 1997 .NRC pre vlákňité prachy s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorého vedúcim je MUDr. Machata so zameraním na sledovanie zdravotných účinkov vlákňitých prachov. Od r.2001 bolo pracovisko vybavené elektronickým mikroskopom na analýzu azbestových vlákien t. č. jediný špeciálny prístroj v rámci SR. Pracovisko spolupracuje so zahraničnou inštitúciou JEOL Praha a FOSTER Bohémia, u Univerzity v Padove na projekte „ Mezoteliomy pohrudnice a azbest „. Je tiež školiacim centrom pre pracovníkov RÚVZ, ktorí sa venujú prašnosti. K problematike vlákňitých prachov a z výsledkov projektov boli spracované aj publikované prednášky.

Na úrade sú tiež špecializované pracoviská a to:

- na mikrobiológiu – kolicinotypizácia baktérií z rodu Shigella
- na stanovenie vinylchloridu v pitných vodách
- na stanovenie organochlórových pesticídov v detskej a dojčenskej výžive
- od r. 2006 sa v rámci mikrobiologického laboratória zabezpečuje peľový monitoring –

výsledky sú zasielané na RÚVZ Banská Bystrica.

Odbor laboratórnych činností je spoluriešiteľom výskumnej úlohy UKF Nitra a Výskumného ústavu zeleninárskeho Nové Zámky – analýzy selénu, kadmia a dusičnanov vo vybraných druhoch zeleniny. Spolupracuje tiež s kalibračným združením SR v oblasti prípravy, vyšetrovania a hodnotenia medzilaboratórnych porovnávacích skúšok.

Zvyšovanie odbornej úrovne:

Uskutočňuje sa priebežným vzdelávaním a to štúdiom odborných časopisov, poriadaním vnútroodborových a celoústavných seminárov RÚVZ SŠ a VŠ, návštevou odborných podujatí v rámci ÚVZ, celoslovenských porád, odborných konferencií a pod. ale najmä zvyšovaním si kvalifikácie a to účasťou na tematických kurzoch poriadaných doškolovacím centrom, atestáciami u SŠ a lekárov, štúdiom v rámci DAHE, vysokých školách v Nitre

a na Trnavskej univerzite, špecializačnými štúdiami nelekárov a doktorantskými štúdiami /Phd., MPH a pod / pracovníkov zo všetkých pracovísk úradu.

.....

Odborné podujatia, prednášková činnosť a publikačná činnosť

I v tejto oblasti sme mali dobré výsledky o čom svedčí celý rad odborných podujatí, seminárov, konferencií a workshopov so zabezpečením aktívnej účasti našich pracovníkov ale najmä s aktívnou účasťou a to formou prednášok a posterov .

Zaznamenali sme i účasť na podujatiach so zahraničnou účasťou ako boli napr. Odpadové vody – Tatranské Zruby, Životné prostredie a zdravie – Štrbské pleso a ďalšie, Martinské dni hygieny a pod. Zabezpečovali sa tiež zdravotno – výchovné prednášky v rámci zariadení cestovného ruchu, v stravovacích a školských zariadenia ako i preskúšavanie pre odbornú spôsobilosť v oblasti hygieny výživy, vody, služieb a jedov.

Nezaostávalo sa ani v publikačnej činnosti, ktorá je každoročne osobitne hodnotená v rámci gremiálnej porady ako i vo výročných správach oddelení. Prednášky a postery tvorili i súčasť zborníkov, ktoré vychádzali v rámci poriadaných podujatí.

Na záver treba uviesť, že v stručnej forme sa dá ťažko zhodnotiť práca RÚVZ vo všetkých oblastiach jeho činnosti. Bola snaha spracovateľa a kolektívu spolupracovníkov, aby sa zahrnuli dôležité medzníky od jeho vzniku až po súčasnosť a výsledky RÚVZ za uplynulé obdobie. V prvom rade sa chcem poďakovať p. riaditeľke za návrh zhodnotiť 60 ročné obdobie činnosti nášho úradu knižne a pevne dúfam, že kniha bude Vami kolegami bývalými i súčasnými prijatá dobre a bude Vám pripomínať chvále strávené na RÚVZ. Veľká vďaka patrí všetkým, ktorí sa na spracovaní fragmentov podieľali najmä bývalým kolegom MUDr. Vargovi, MUDr. Štěpánkovej, MUDr. Pňosovi, MUDr. Gabajovi, Dr. Kálmanovej, MUDr. Halásovej, p. Škvareninovej, Kaleckej, Lenčěšovi a ďalším. Oživilí svoje spomienky na obdobie uplynulých rokov a tieto odovzdali pre budúcnosť. Dokument – fragmenty o histórii nášho úradu zostanú odkazom pre ďalšie generácie hygienikov a možno i inšpiráciou pre ich prácu.